

**SMART
URBAN
SECURITY
AND EVENT
RESILIENCE**

**SURE!
TAMPERE.**

ILARI KARPPI
IINA SANKALA

Tila, tunnelma ja turvallisuus

Suuntaviivoja turvallisen
tapahtumakaupungin kehittämiseksi

SURE! **TAMPERE.**

Smart Urban Security and Event Resilience -hanke.

THIS PROJECT IS CO-FINANCED BY
THE EUROPEAN REGIONAL DEVELOPMENT FUND
THROUGH
THE URBAN INNOVATIVE ACTIONS INITIATIVE

Kirjoittajat: Ilari Karppi & Iina Sankala

Johtamisen ja talouden tiedekunta / Faculty of Management and Business

Tampereen yliopisto / Tampere University

SURE: Co-creation, citizen engagement and service design for urban security (WP4)

SISÄLLYS

Tiivistelmä	i
Executive summary	ii
1 Johdanto	1
2 Turvallisuusteknologioita ja tapahtumakaupunkeja	5
2.1 Tapahtumien aikakausi	5
2.2 Kaupungit ja turvallisuus	7
2.3 Turvallisuus spektaakkelinä	9
2.4 Turvallisuuden tunteen tuottaminen: kaupunkisuunnittelun rooli	12
2.5 Kohti kestävästi turvallista ja fiksua kaupunkia	14
3 Turvallisuustilanne Tampereella	17
3.1 Tavoitteena turvallinen tapahtumakaupunki	17
3.2 Turvallisuusväittämät: viranomaiskyselyn tuloksia	22
4 Tampereen kantakaupungin tapahtuma-alueet	25
4.1 Keskustori	26
4.2 Ratina	29
4.3 Särkänniemen tapahtumaranta	32
4.4 Kansi & Areena	34
5 Skenaariot	39
5.1 Kestävästi turvallinen Keskustori	41
5.2 Spektaakkeli Ratina	43
5.3 Joutomaan uusi elämä	45
5.4 Elämää neliulotteisessa kaupunkitilassa	47
5.5 Turvallisuushaasteet ja teknologiat kohteissa	49
6 Kymmenen suuntaviivaa turvallisen tapahtumakaupungin kehittämiseksi	55
Lähteet	61
LIITTEET	64
Liite 1. SURE-hanke (2019-2022)	64
Liite 2. Blogit / blog posts	66

Tiivistelmä

Jokainen meistä haluaa asua turvallisessa kaupungissa ja nauttia sen tarjoamista elämyksistä. SURE-hanke tukee Tampereen kaupungin tavoitetta kehittää suunnitelmallisesti kaupunki- ja tapahtumaturvallisuutta. Se haluaa myös edistää uudenlaista turvallisuutta koskevaa ajattelua ja jopa uutta turvallisuuskulttuuria avoimen yhteiskunnan pelisäännöillä. Tämä on tapahtunut tunnistamalla ja kuulemalla turvallisen kaupungin ja turvallisten tapahtumien tekijöitä mutta myös kaupunkilaisia ja tapahtumakävijöitä.

Tämän raportin ytimessä on koko SURE-hankkeen tarpeita palvellut skenaariotyöskentely sekä sitä pohjistanut kirjallisuusanalyysi kaupunkien, tapahtumien ja turvallisuuden välisestä suhteesta. Tampereen keskeisiä tapahtuma-alueita on tarkasteltu niin viranomaisten kuin tapahtumatoimijoiden silmin. Näin olemme olleet mukana rakentamassa jaettua ymmärrystä kaupungin turvallisuustilanteesta etenkin valikoiduilla tapahtuma-alueilla.

Raportissa kuvattavaa tapahtumien aikakautta ilmentää Tampereella parhaiten ydinkeskustan kaupunkikuvaa perinpohjaisesti muuttava Kannen alue sille sijoittuvine toimintoineen. Kasvava kaupunki ja sen muuttuvat tapahtuma-alueet synnyttävät tapahtumista ja niiden turvallisuudesta vastaaville toimijoille tarpeen harjoitella uudenlaisia tilanteita varten. Erilaisten tapahtuma-alueiden suunnittelutarpeet on raportissa kytketty kymmeneen yleisempään, turvallisen tapahtumakaupungin suunnittelua jäsentävään suuntaviivaan.

Tapahtumaympäristöt ovat tiloja, joissa erilaiset kaupunkimaiset toiminnot ja tilanteet tiivistyvät. Tapahtumiin kytkeytyvät monet suurten joukkojen kohtaamisesta aiheutuvat riskit. Sellaisina ne tarjoavat hyvät puitteet myös kaupunkiturvallisuuden edistämiseksi ja sen tutkimiseksi. Tapahtumien lailla myös kaupungit ovat luontaisesti ihmisten kohtaamispaikkoja ja niidenkin turvallisuutta pyritään edistämään sekä teknologisin että ihmislähtöisin ratkaisuin. Fiksujen ratkaisujen avulla kestävää turvallisuutta tavoitteleva kaupunki voi oppia paljon tapahtumaympäristöjen vastuullisesta suunnittelusta.

Turvallisuus ei kuitenkaan ole ainoastaan viranomaisasia. Kyse on myös koetusta turvallisuudesta niin tapahtumissa kuin arjessa. Liian voimakkaasti esillä oleva turvallisuutta tukemaan tarkoitettu teknologia koetaan helposti uhaksi viihtymiselle. Kuitenkin viime vuodet ovat korostaneet turvallisia kokoontumisia ja terveysturvallisuutta osana vastuullisen tapahtuman järjestämistä. Turvallisuutta ei enää nähdä irrallisena tunnelman luomisesta.

Executive summary

Who would not like to live in a safe and secure city, enjoying of its amenities and experiences? SURE project supports the City of Tampere in its attempts to systematically develop urban and event security as sources of competitive urbanity. The project is also out to promote new kind of security thinking and even new security culture based on the ideals of open and deliberative society. The method to do this has been to identify and communicate with the providers and agents of safe city and safe events — including regular townspeople and event goers.

At the core of this report is the scenario work that has served the needs of the entire SURE project, as well as the literature analysis on the relationship between cities, events and security. The city's key event areas have been jointly examined with safety and security authorities and event producers. This has enabled building of a shared understanding of the city's security situation, especially in the selected event areas.

The age of events that the report describes is best illustrated by the Tampere Deck area, which is fundamentally changing not only the cityscape but also the downtown functions. The growing city and its changing event areas challenge the actors responsible for event safety to prepare and train for new types of situations. In the report, the planning needs of the different venues and their surrounding urban space are linked to ten more general guidelines for planning safe and secure event city.

Event environments are dense spaces where different urban functions and situations meet. Many risks are associated with encounters in large crowds. As such, they provide a particularly good framework for promoting and researching urban safety. Like events, cities are natural meeting places for people, and their security is promoted through technological and people-oriented solutions alike. With smart solutions, a city that seeks to be safe and secure in a socially sustainable way can learn a lot from responsible planning of events.

However, security is many things. It is the responsibility of authorities, such as the police and the fire department, but also a question of perceived safety in both events and everyday life. Too bluntly visible security technology is easily regarded as a threat to ambience and enjoyment. However, recent years have emphasized safe gatherings and health security as part of organizing a responsible event. Safety is no longer seen separate from creating an ambience.

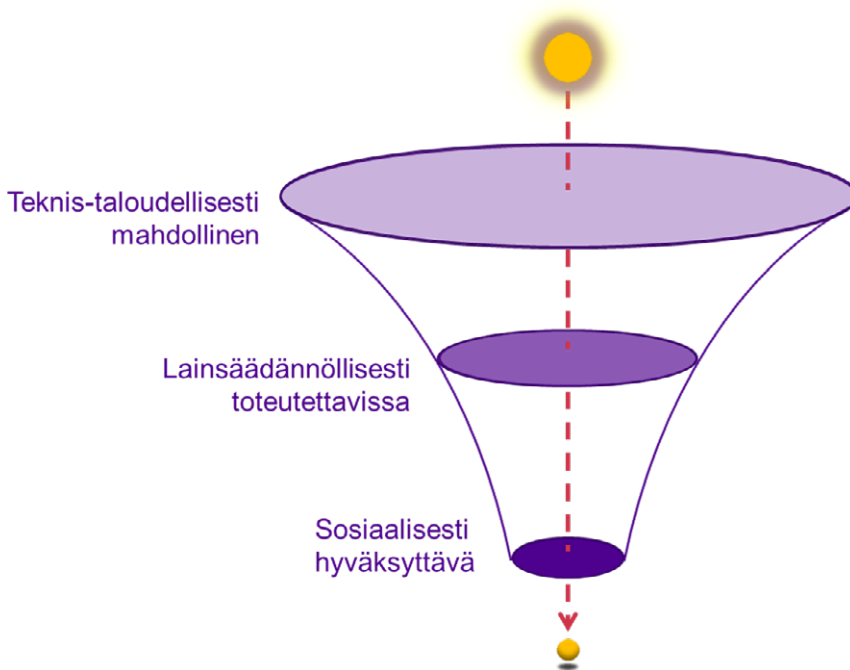
1 Johdanto

Tampereen kaupunki käynnisti syksyllä 2019 uuden kehityshankkeen osana EU:n Urban Innovative Actions -ohjelmaa, joka keskittyy urbaanien haasteiden ratkaisemiseen. Kolmivuotisen SURE-hankeen (*Smart Urban Security and Event Resilience*) ytimessä on tapahtumaturvallisuus. Turvallisuutta edistäviksi toiminnoiksi ovat valikoituneet tilannekuvan rakentamista palvelevat teknologiat, tekoälysovellukset ja älykkäiden verkkojen mahdollistamat järjestelmät, kuten kaupunkitilan dynaaminen valaisu. Tämä kehityssuunta kuvaa hyvin kaupunkien muutosta yleisesti ja Tampereen, oman transformaationsa kanssa painivan teollisen kaupungin muutosta erityisesti.

SURE-hanketta koordinoi Tampereen kaupunki. Sen muita toteuttajia ovat teknologia- ja turvallisuusalan edustavat yritykset sekä Tampereen korkeakouluuyhteisö (ks. liite 1). Sen keskeisiin arvoihin kuuluu yhdessä tekemällä aikaansaatu älykäs arki ja tapahtumaturvallisuus. Turvallisen tapahtumakaupungin suunnittelussa oleellista on yhteys eri sidosryhmiin, viranomaisiin ja tapahtuma-alan toimijoihin samoin kuin kansalaisiin tapahtumien, muiden palvelujen ja ylipäänsä kaupunkitilan käyttäjinä.

Mitä tarkoitetaan kestäväällä, turvallisella ja viihtyisällä kaupungilla? Tämä kysymys on ohjannut tämän raportin kirjoittajien, Tampereen yliopiston tutkimusryhmän kiinnostusta ja toimintaa hankkeen puitteissa. Emme ole turvallisuusalan tai tapahtumatuotannon ammattilaisia vaan kaupunkitutkijoita, minkä seurauksena näkökulma tapahtumiin ja turvallisuuteen on laaja-alaisempi ja kiinnittyy paitsi kaupunkien tilallisiin puitteisiin myös kaupunkielämään ja asukkaiden merkittävään rooliin turvallisuuden osatuottajina.

Seuraava kuva 1 esittää turvallisuutta edistäville järjestelmille asetettuja moninaisia vaatimuksia, joiden samanaikaista toteutumista SURE:ssa tavoitellaan. Se, että järjestelmät ovat teknisesti ja taloudellisesti toteuttamiskelpoisia (1) on vasta ensimmäinen ja tavallaan väljin niille asetettava kriteeri. Niiden tulee olla myös lainsäädännöllisesti kestäväällä pohjalla (2). Viime vuosina kansalaisten tietosuojaa on vahvistettu muun muassa EU:n tietosuoja-asetuksella (GDPR). Kuitenkin viime kädessä uusien teknologioiden käyttöönottajina kaupungit ja viranomaiset kohtaavat turvallisuustoimien sosiaalisen hyväksyttävyyden kysymykset (3). Mikäli esimerkiksi tapahtumakävijät eivät koe mahdolliseksi luottaa tapahtumajärjestäjälle luovutettavien henkilötietojen asianmukaiseen käsittelyyn, voi tämä johtaa osallistumishalukkuuden vähenemiseen ja tulonmenetyksiin.

Kuva 1. Turvallisuutta edistäviin järjestelmiin kohdistuvat monet vaatimukset. Käyttöön otettavan järjestelmän on täytettävä tekniset, lainsäädännölliset ja sosiaaliset kriteerit.

Prosessina SURE tähtääkin avoimen yhteiskunnan pelisäännöillä toteutuvaan uudenlaisen turvallisuutta koskevan ajattelun ja mahdollisesti jopa uuden turvallisuuskulttuurin edistämiseen. Tätä prosessia varten olemme koonneet yhteen havaintoja maailmalta, tutkimuskirjallisuudesta sekä toteuttamistamme työpajoista, joissa Tampereen keskeisiä tapahtuma-alueita on tarkasteltu niin viranomaisten kuin tapahtumatoimijoiden silmin vuoden 2020 mittaan. Työpajatyöskentely sekä aineistonkeruu ovat rakentaneet ymmärrystä kaupungin turvallisuustilanteesta etenkin valikoiduilla tapahtuma-alueilla.

Tampereen yliopiston vastuulla oleva osahanke on rakentunut koko hankkeen tarpeita palvelevalle skenaariotyöskentelylle sekä tässä raportissa esiteltävälle kirjallisuusanalyysille kaupunkien, tapahtumien ja turvallisuuden välisestä suhteesta. Syksyllä 2019, hankkeen käynnistyessä kirjoitettuja ensivaiheen pohjaskenaarioita (*baseline scenarios*) on päivitetty ja täydennetty sitä mukaa, kun uutta tietoa on kertynyt ja asiantuntijanäkemyksiä on kuultu.

Keväällä 2020 alkanut, erityisesti tapahtuma-alaa kurittanut COVID-pandemia ja sen mukanaan tuomat kokoontumisrajoitukset pakottivat muuttamaan hankkeen toteutusta. Ne ovat vaikeuttaneet myös suunnittelemiemme, kaupunkilaisia yhteen kokoavien kaupunkiturvallisuusfoorumien järjestämistä. Vastaavasti tapahtumaturvallisuuden havainnointi tapahtumiin jalkautumalla on jouduttu olosuhteiden pakosta siirtämään hankkeen myöhempisiin vaiheisiin.

Raportin rakenne

Luvussa 2 käydään läpi kaupunkien ja tapahtumien turvallisuutta käsittelevää tutkimuskirjallisuutta muun muassa tapahtumien speaktaakkeluonteeseen sekä fiksun kaupungin viitekehystä käsin sekä muutamien tapausesimerkein. Kolmannessa luvussa kuvataan kirjalliseen ja tilastolliseen aineistoon perustuen Tampereen turvallisuustilanteeseen vaikuttavia tekijöitä ja strategisia tavoitteita. Neljännessä luvussa esitellään SURE-hankkeessa tarkastellut tapahtuma-alueet ja skenaarioiden tapahtumapaikat kuvaamalla niiden kaupunkitilallisia piirteitä. Luku 5 keskittyy työpajatyöskentelyissä jalostuneisiin turvallisuusskenaarioihin sekä asiantuntijanäkemyksiin kriittisimmistä teknologioista ja niihin liittyvistä kohdekohtaisista tarpeista. Lopuksi luku 6 kokaa raportin päähavainnot ja tulokset yhteenvedoksi sekä kiteyttää niiden pohjalta kymmenen suuntaviivaa kaupunki- ja tapahtumaturvallisuuden kehittämiseksi.

2 Turvallisuusteknologioita ja tapahtumakaupunkeja

Tapahtuma-areenat ja kaupunkikeskustojen tiivistyminen erityisesti korkealla rakentamisella ovat uuden vuosituhatosen vastine aiemmalle teollisuuden ympärille tapahtuneelle kaupunkikasvulle ja keskustoista ulospäin suuntautuneelle lähiörakentamiselle. Menestyvä teollisuus on edelleen yksi kehittyvän talouden elinehdoista ja vetovoimaisen kaupungin kasvu merkitsee edelleen myös uusien asuin- ja elinympäristöjen rakentamista, mutta ratkaisevin kilpailu huippuosaaajista, kasvuhakuisista yrityksistä ja yleisestä huomioarvosta – kiteytettynä merkittävydestä kansallisessa ja kansainvälisessä kaupunkijärjestelmässä – käydään kaupunkien uusissa ja uusiutuvissa ytimissä.

2.1 Tapahtumien aikakausi

Tapahtumien aikakautta leimaa yleinen kaupungistuminen, jonka piirteitä ja ilmenemismuotoja sekä koko ” urbaania aikaa ” yhdysvaltalainen pitkän linjan kaupunkisuunnittelun professori Robert Beauregard (2018) erittelee kriittisesti teoksessaan *Cities in the urban age*. Hän tarkastelee siinä kaupungeissa ilmeneviä ja niille jopa ominaisia ristiriitaisuuksia: Monet kriittiset ja ratkaisuja vaativat aikamme ilmiöt kärjistyvät kaupungeissa ja kohtaavat niissä toisensa lähietäisyydeltä. Ne liittyvät esimerkiksi ilmasto- ja kestävyysongelmien aikaansaamiseen ja ratkaisemiseen samoin kuin vaurauden ja osattomuuden kohtaamiseen. Erilaiset elämäntapavalinnat salliva monimuotoisuus ja äärimmäinen reviiiritietoisuus limittyvät nekin yhdessä jakamaansa kaupunkitilaan.

Tampereella tapahtumien aikakautta ilmentää parhaiten ydinkeskustan kaupunkikuvaa perinpohjaisesti muuttava Tampereen kannen alue sille sijoittuvine toimintoineen (etenkin UROS LIVE -areena ja Suomen toinen täysimittainen kasino). Tammelan uuden jalkapallostadionin rakentaminen, Hakametsän historiallisen jäähallin tuleva kehittäminen, Tampereen taidemu- seolle rakennettava uudisrakennus tai Sara Hildénin taidemuseon siirtäminen Särkänniemestä Finlaysonin alueelle ovat muita esimerkkejä merkittävistä tapahtumien järjestämiselle omiste- tuista rakenteista.

Tapahtumat, tapahtumapaikat ja niitä toisiinsa kytkevä, ” urbaaniin kaupunkikilpailun aikaan ” niin ikään kuuluva uudistuva infrastruktuuri synnyttävät hyvin erityisiä ja usein kulttuurisesti vahvasti identifioituneita matkailijavirtoja. Tampereella paras esimerkki tästä on koeliikenne- vaiheeseen loppuvuodesta 2020 edennyt pikaraitiotie. Liikkuvuus, mobiliteetti, onkin yksi ta- pahtumien aikakauden piirteistä. Mitä merkittävämpään rooliin tapahtumat uudessa kaupun- kitaloudessa asetetaan, sitä oleellisempaa on, että tapahtumatarjonnalle on olemassa myös

kaupungin ulkopuolelta tulevaa kysyntää. Tapahtumapaikkojen saavutettavuuden on oltava vai-
vatonta; tapahtumapaikalle löytäminen ja/tai perille pääseminen ei saa olla massatapahtumien
dramaattinen *momentum*, ei edes tapahtumaa koskevan kokemuksen keskeinen määrittäjä.

Tapahtumien koon kasvu ja suuret kaupunkiin saapuvat tapahtumavieraiden joukot ovat he-
rättäneet paljon keskustelua tutkimuskirjallisuudessa. Etenkin päiviä tai viikkoja kestävät tapah-
tumat, ehkä tyypillisimmin jalkapallon arvoturnaukset, joissa kannatettavat joukkueet pelaavat
joidenkin päivien intervallein, tekevät kokonaisista keskustoista tapahtuma-alueita. Samalla fa-
nituskulttuurit erilaisine ilmenemismuotoineen laajenevat tapahtuma-areenoilta muualle kau-
punkiin. Viimeisten 30-40 vuoden aikana erilaisista oheiskatsomoista tai fanialueista on tullut
yhä oleellisempi osa tapahtumia (ks. Giulianotti & Klauser 2011, 3163). Niistä on tullut myös am-
matillisemmin järjestettyjä oheiskatsomoita, sponsoreiden paikkoja olla esillä kannattajien kes-
kuudessa ja julkisessa kaupunkitilassa olevia enklaveja, siitä erotettuja ja erityisesti valvottuja
alueita.

Ammattimaistuminen ja tietynlainen paine kohti kasvavaa määrämuotoisuutta on osa ta-
pahtumien aikakautta, puhutaan sitten tapahtumien *primäärinäyttämöistä* (stadionit) tai niiden
sivunäyttämöistä (oheistapahtumien tilat). Tämä koskee myös formaattia, johon tapahtumavie-
raita on pyritty turvallisuuden ja miellyttävän tapahtumakokemuksen tuottamisen nimissä lait-
tamaan. Esimerkiksi musiikki-instrumenttien, lippujen tai kansallisuustunnusten käyttämistä tai
esilläoloa katsomoissa on edellä kuvatuin perustein rajoitettu (Taylor ja Toohey 2011, 3261).

Tapahtumateollisuuden ammattimaistumisen ja sitä tukevan turvallisuusregiimin varteeno-
tettavana sivutuotteena voikin olla ihmisten yhteen tulemiseen liittyvän spontaaniuden vähän
kerrallaan tapahtuva kapeneminen. Samalla osallistumisen (mukaan lukien liikkuvuus!) eliitti-
luonne ja siihen sisältyvä eriarvoistuminen voivat voimistua, mikä ymmärrettävästi on ongel-
ma tapahtumatuotannon sosiaaliselle kestävyydelle. Kehityskulun päässä on nähtävissä rau-
hoitetut (*pacified*) urheiluareenat. Niillä eräänlaista hallittua ennakoimattomuutta tuottava
karnevaalihenki on korvautunut varakkaampien katsojien kultivoituneemmalla ja säyseämpä-
nä (*"docile bodies"*) esiintymisellä. (Giulianotti & Klauser 2011, 3163-4; Foucault 2020; Lagadec
1991) Voidaan perustellusti kysyä, ovatko teknologisilla ja muilla järjestelyillä turvatut tapahtu-
ma-areenat tiellä kohti muutosta, joka rinnastuu monia kaupunkiympäristöjä kohdanneeseen
alueiden väliseen eriarvoistumiseen (esim. Ehrenhalt 2013).

Tapahtumien turvallisuus ja osallistumisen muodot koronakriisin jälkeisessä ajassa.

Turvallisuuden korostuminen tapahtumissa sai uutta pontta keväällä 2020, kun COVID-19-virus levisi globaalisti. Hyvin poikkeuksellisen tapahtuma- tai oikeastaan tapahtumattomuuskesän jälkeen ilmestyneessä SURE-blogissa pohditaan, kuinka tapahtumat ovat koronan myötä saaneet uusia muotoja: Fyysisen läsnäolon on monin paikoin korvannut kotisohvalta käsin katsottava live-lähetys tai muu striimausvaihtoehto. Ne tapahtumat, jotka on pystytty koronarajoitusten puitteissa toteuttamaan, ovat joutuneet huolehtimaan osallistujien turvallisuudesta mittavin poikkeusjärjestelyin. Tämä herättää pohtimaan, voiko fyysinen läsnäolo olla jatkossa luksusta vain pienelle osallistujakunnalle, kun taas suurin osa väestöstä osallistuu tapahtumiin digitaalisesti. Samalla yhteisöllisyyden muodot ja tapahtumien rooli yhteisöllisyyden vahvistajina jopa kokonaisten kaupunkien tasolla muuttuvat väistämättä.

Lue lisää SURE-blogista *Sohvaperunoita ja kuppikuntia: tapahtumien turvallisuus ja osallistumisen muodot koronakriisin jälkeisessä ajassa* (Liitteet-osiosta tai [linkistä](#))

2.2 Kaupungit ja turvallisuus

Jo YK-Habitat -ohjelma Safer City vuodelta 1996 tunnisti kolme ilmiöaluetta turvallista kaupunkia rakennettaessa:

1. Rikosten ehkäiseminen (institutionaalinen väkivalta, sosiaalinen väkivalta, fyysiset ympäristöt)
2. Maanhallintaoikeudet ja suoja häätöjä vastaan, laittomuudet poikkeustilojen yhteydessä (ympäristökatastrofit)
3. Suunnittelu, johtaminen ja hallinta keskenään integroituneina toimintoina.

Turvallinen kaupunki voidaan määritellä erilaisin tavoin (esim. Lacinak & Ristvej 2017). Sellaisen keskeisenä pyrkimyksenä voidaan pitää kaupungin teknologisten ja tilallisten rakenteiden sekä kansalaisten osallistumisen integroimista tavalla, joka ylläpitää turvallisuutta monimuotoisesti ja kestävästi. Sen tavoitteena on vähentää rikollisuutta ja terrorismin uhkaa mutta myös tarjota asukkaalleen terveellisiä elinympäristöjä ja saavutettavat terveys- ja muut palvelut. Se tähtää nopeaan reagointivalmiuteen ja oikein mitoitettuun vasteeseen reagoitaessa ilmeneviin tai uhkaaviin hätätilanteisiin, niin teknisiin kuin ihmisen aiheuttamiinkin.

Inhimillinen, hyvän kaupunkielämän edellytyksiin kytkeytyvä ulottuvuus on noussut viime vuosikymmeninä kriittisen keskustelun kohteeksi puhuttaessa erilaisten, tyypillisimmin megaluokan tapahtumia varten rakennettavien stadionien tai areenojen roolista kaupunkitilan muokkaajina (esim. Coaffee & Fussey 2011). Tapahtumakaupungin kehittäminen haastaakin kä-

sityksen turvallisuuden ja tilallisen oikeudenmukaisuuden välisestä suhteesta. Tapahtumista ja areenoista uhkaa tulla yhteiskunnallisen epäoikeudenmukaisuuden tiloja ja globaaleja tapahtumia tavoittelevista kohteista suorastaan globaalien epäoikeudenmukaisuuden osoittimia tai symboleja. Sheller (2018) kutsuu vapaan liikkuvuuden täysistä eduista ja liikkumisen edellyttämistä resursseista nauttijoita kineettiseksi eliitiksi. Vapaa liikkuvuus ei kuitenkaan ole maailmanlaajuisena jatkuvan kaupungistumisen oloissa kaikkien oikeus. Liikkuvuuteen sekä erilaisten paikkojen ja tapahtumien saavutettavuuteen kytkeytyykin omanlaisensa oikeudenmukaisuusongelma: kineettinen eliitti kohtaa mobiliteettiköyhät, joilla ei ole välineitä eikä pääsyä tapahtumien kaupunkiin, usein ei edes turvalliseen kaupunkiin.

Tapahtumat kokoavatkin erilaisille areenoille ja tapahtumaympäristöihin tapahtumia sponso- roiville yrityksille kiinnostavia kohderyhmiä. Ne nähdäänkin yhä merkittävämpinä puitteina globaalien yritysten brändien vahvistamiselle. Kansainvälisiä brändejä korostava yritysnäkökulma on tullut täydentämään perinteistä näkemystä tapahtumista paikallisten taloudellisten intres- sien ja tapahtuman turvallisen toteuttamisen välisenä yhdyspintana. Niitä ilmentävät määritellyt fanialueet ja stadioneja ympäröivät turvallisuuskehät (Klauser 2012). Kumpikin niistä on eri ta- voin järjestettyjä kontrolloituja tiloja, ja ne ovat erityisen ominaisia jalkapallon arvoturnauksille.

Tapahtuma-areenaa ympäröivä turvarinki voi olla jopa useiden satojen metrien etäisyy- delle areenasta sijoitettu "etulinja", joka tapahtuma- aluetta suojatessaan myös sulkee merkit- tävän osan julkista kaupunkitilaa muilta kuin pääsylipun haltijoilta. Se on tarkasti kontrolloitu tila, jonka piirissä havaittavia tapahtumia tulkitaan ensisijaisesti turvallisuuden ja mahdollisten turvallisuusuhkien kannalta. Fanialue tai fanialueet ovat tapahtumaan kytkeytyviä, sen järjessä- jän ja sponsoreiden usein edellyttämiä enklaveja kaupunkitilassa. Fanialueet ovat erityisesti sponsoreiden ja muiden kaupallisten kumppaneiden tiloja, jotka kulutus-, ja ajanviettomahdol- lisuuksillaan lisäävät ja laajentavat tapahtumavieraiden määrää ja kirjoa. Tapahtumakaupunkiin ulkopuolelta saapuvien vieraiden lisäksi ne tarjoavat myös paikallisille matalan kynnyksen tilai- suuden osallistua tapahtumaan.

Myös kaupunkitilojen eriytymistä ja sitä edistäviä prosesseja koskeva keskustelu on kärjisty- nyt. Esimerkiksi kohtuuhintaista asumista tarjoavan alueen muuttuminen esimerkiksi uuden rai- tiotieyhteyden seurauksena spekulatiivisen rakentamisen kohteeksi nostaa helposti asumisen hinnan alueen alkuperäisille asukkaille liian korkeaksi (Moskowitz 2018). Prosessista käytetään nimitystä *gentrifikaatio*, joka usein suomennetaan, tosin hieman epätarkasti, keskiluokkaistumi- seksi. Tapahtuma-areenojen rakentamista taas käytetään usein suoranaisina matalan tulotason alueiden uudistamisen tai spontaanin asutuksen tuhoamisen välineinä. Kaupunkitilojen saavu- tettavuus erilaisin liikkumismuodoin on muuntumassa yhteiskunnallisen konfliktin näyttämöksi. Esimerkiksi Philadelphian keskustassa on vastustettu polkupyöräkaistojen rakentamista ja jopa niitä suojaaviksi tarkoitettujen puurivien istuttamista, koska niiden nähdään edistävän gentrifi- kaatiota ja siten sosiaalista epäoikeudenmukaisuutta köyhällä, tyypillisimmin värillisten asutta- malla alueella (Sheller 2018).

2.3 Turvallisuus speктаakkelinä

Spektaakkeli, yhteisön jäsenten hätkähdyttäminen, on historiallisesti ollut keskeisessä osassa mekanismeja, jolla yhteisöjen jäsenille on tuotettu turvallisuutta – tai ainakin kokemuksia julkisten kontrollimekanismien läsnäolosta. Näyttäviä spektaakkeleja on käytetty keinona saattaa yhteisön normien rikkomiseen syylliseksi todetut vastaamaan rikolliseksi katsotuista teoistaan. Michel Foucaultin (1975/2020) klassikkoteos *Tarkkailla ja rangaista (Discipline and Punish/Surveiller et punir)* alkaa kuuluisalla ja äärimmäisen makaaberilla aikalaisselostuksella vuonna 1757 tapahtuneesta teloituksesta, jossa yhteisöä tai pikemminkin hallitsijaa vastaan rikkoneen toimittaminen pois päiviltä repimällä, silpomalla ja ruumis polttamalla jättää tuomitun itsensä suorastaan hämmästyttävällä tavalla ulkopuoliseksi suhteessa akteihin, joilla väärin tekemisen karmaiseva hinta demonstroidaan spektaakkelia todistavalle yleisölle.

Seuraava vuosisadan vaihte muutti paljon. Yhteiskuntien monimutkaistuminen ja tieteellistyminen sekä modernin institutionaalisen ja ammatillisen työnjaon muotoutumisen myötä yllä kuvatuun kaltaiset spektaakkelit katosivat kylistä ja kaupungeista. Turvallisuuden ylläpitämisestä ja tuottamisesta tuli huomattavalta osin professio, jonka koodistossa rikollisten julkinen teloittaminen alkoi mieltä yhtä halveksittavaksi kuin rikokset, joista kuolemalla rankaistaisiin. Julkisen katseen tavoittamattomissa toteutetut, kokonaisesti kansakuntiin kohdistuneet tuhoamisoperaatiot nousivat toki myöhemmin vuosisatoina suorastaan teollisiin mittoihin, jollaisia 1700-luvun puolivälin spektaakkeliin seuraajat tuskin kykenivät edes kuvittelemaan.

Turvallisuudesta on tullut oman aikamme saavutettu etu: se otetaan lähes annettuna osana toimivan (jälki)modernin yhteiskunnan tehokkaasti organisoitua perusvarustusta. Turvallisuutta olotilana pidetään oikeastaan niin itsestään selvänä, että se havaitaan lähinnä tilanteissa, joissa edellytykset kokea turvallisuutta korvautuvat uhalla tai sen läsnäoloa koskevalla tunteella (vrt. Virilio 2007; Tulumello 2017). Vastaavasti puhe turvallisuudesta käynnistää helposti kognitiivisia ja emotionaalisia prosesseja, joissa päälimmäisiksi asettuvat ajatukset turvattomuudesta. Samoja turvattomuudesta viestiviä signaaleja on mahdollista lukea esimerkiksi kaupunkitilassa näkyvästi läsnä olevista yksittäisen kohteen turvaamiseksi tehdyistä järjestelyistä, kuten suojakaltereista, valvontakameroista tai hälyttimistä. On löydettävä tasapaino näkyvän turvallisuusteknologian ja sen lähettämien viestien välille. On ymmärrettävä, että turvallisuus ja sen ylläpitäminen ovat kompleksisia sosioteknisiä, lukuisia eri toimijoita ja toiminnallisuuksia yhteen nivovia järjestelmiä.

Turvallisuus lisää kaupungin houkuttelevuutta tapahtumapaikkana. Isot tapahtumat puolestaan saavat kaupungin näyttäytymään houkuttelevampana iskun kohteena. Tämä jännite luo kaupungeille tarpeen profiloitua turvallisina kohteina ja valjastaa se keskeiseksi kilpailukykyteijäksi. Tapahtumien ja niiden järjestämiseen liittyvien toimintojen taloudellinen merkitys kasvaa jatkuvasti. Mittakaavan kasvaessa niiden järjestäminen muuttuu jatkuvasti myös ammattimaisemmaksi. Uskottava markkina-asema kilpailtaessa etenkin suurista tapahtumista edellyttää sekä varustautumista ajanmukaisimmalla turvallisuus- ja valvontateknologialla että kansainvälisesti etenkin parin viime vuosikymmenen aikana muotoutuneen turvallisuusproseduurien omaksumista. Suur tapahtumien turvallisuusratkaisut synnyttävät standardin ja asettavat riman turvallisuusratkaisuille myös jatkossa. Esimerkiksi olympialaisten mukanaan tuomat huipputason turvajärjestelyt ovat jääneet monien kaupunkien omaan käyttöön (Boyle & Haggerty 2009).

Turvallisuushuoleen on pystyttävä vastaamaan, ja vastaaminen tähän huoleen on johtanut suur tapahtumille tunnistettavan turvallisuusmaiseman rakentumiseen. Sitä ilmentävät edellä

kuvatuille turva-alueille tuotavat mellakka-aidat samoin kuin jalkapallostadioneilta kansainvälisissä otteluissa vaadittavat kiinteät aitarakenteet. Niissä kahden aitarivin väliin jäävä leveä tila auttaa pitämään stadionin ulkopuoliset ihmisryhmät tehokkaasti erillään katsomoalueista, mikä vaikeuttaa kiellettyjen esineiden tai aineiden toimittamisen turvakehän ulkopuolelta sen sisälle (vrt. Klauser 2012). Ajan saatossa turvallisuusjärjestelyistä on tullut osa tapahtuman kuvastoa. Tapahtumien yhteydessä turvallisuuden spehtaakkeliuonne onkin tehnyt eräänlaisen paluun: turvallisuudesta on tullut osa tapahtumaspehtaakkelia.

Suurin osa tapahtumien turvallisuuden varmentamisesta tapahtuu – Foucaultin julkilausumassa hengessä – katseilta piilossa. Syynä tähän ei toki ole julkisen pahennuksen välttämisen, vaikkakin esimerkiksi olympialaisten yhä näkyvämmäksi (ja näyttävämmäksi) muuttunut turvaaminen onkin nostattanut protesteja (esim. Samatas 2011). Sen sijaan käsitys varautumisesta edellyttävistä uhkista on oleellisesti muuttunut ja rajannut tapahtuma-aikaisen, virka-asuissa tai muiden tunnistettavien merkkien alla tapahtuvan turvallisuuden ylläpitämisen vain osaksi laajemman turvallisuus- ja varautumistyön kokonaisuutta (esim. Coaffee & Fussey 2011, 168-169). Nykyiset varautumisen muodot ovat asettuneet nykyiseen muotoonsa noin viiden vuosikymmenen aikana, käytännössä vuoden 1972 Münchenin olympialaisiin kohdistuneen terrori-iskun jälkeen.

Sitäkin merkittävämpi tapahtumien ja tapahtumakaupunkien turvallisuuden varmistamisen vedenjakaja oli New Yorkissa 11.9.2001 tapahtunut WTC-isku. Se synnytti huolen vakaan turvallisuustilan uhkaajien mielikuvituksesta ja valmiudesta hyödyntää tuhovoimaista välineistöä aivan uuden mittaluokan iskujen toteuttamiseen. Urheilun suur tapahtumat ja aivan erityisesti olympialaiset oli helppo mieltää äärimmäisillä terroriteoilla näkyvyyttä hakevien toimijoiden kohteeksi. Varautumisen osalta kansakuntien välistä rauhantahtoa ja ymmärrystä ilmentämään asetetut oman aikamme olympialaiset vastaavatkin lähinnä kansakuntien asettautumisesta täysimittaiseen sotatilaan. On huomattava, että ne tarjoavat myös turvallisuusviranomaisille vastaavan kertaluokan harjoittelutilaisuuden: turvallisuusriskien osalta joudutaan myös aivan uudella tavalla vakavuudella huomioimaan myös epätodennäköiset mutta tapahtuessaan katastrofaalisiin lopputuloksiin johtavat skenaariot (vrt. Boyle & Haggerty 2009, 261).

Ateenan olympialaiset vuonna 2004 olivat ensimmäiset WTC-iskun jälkeen järjestetyt kesäolympialaiset. Niiden turvallisuusjärjestelyt ylittivät kaiken aiemmissä kisoissa koetun. Tapahtumaa turvasi yli sadan tuhannen erikoiskoulutetun poliisin ja sotilashenkilön turvajoukko ja 13 000 valvontakameraa, ja tämä oli vain osa varustelusta, josta on käytetty nimitystä "olympialainen superpanopticon" (Coaffee, Fussey & Moore 2011, 3315). Tämä yhdessä monen muun turvallisuutta ylläpitävän järjestelyn kanssa, on kyse sitten Lontoossa tai Rio de Janeirossa järjestetyistä tapahtumista, pakottaa väistämättä kysymään, missä kulkee raja riittävän varautumisen ja toimenpiteiden ylittämisen välillä – kun oletettuna vastapuolena on (tai on olematta) taho, jonka keinovalikoima tai tekemisen mittakaava ei välttämättä asetu minkään aiemmin koetun mukaan. Pekingin olympialaiset vuonna 2008 tekivät tuo rajan näkyvämmäksi kuin mikään aiempi tapahtuma.

Tapaus Love Parade: massapaniikki rakkauden juhlassa

Urheilumaailman ulkopuolelta turvallisuuden tunnetta ovat horjuttaneet uutisoinnit erilaisista tuhoisista iskuista esimerkiksi konsertteihin tai toreille kertyneisiin väkijoukkoihin. Yksi 2010-luvun synkimmistä esimerkeistä on kulttuuritapahtuma Love Parade vuodelta 2010. Kymmeniä kuolonuhreja vaatinut kaaos syntyi ilman erillistä iskua, kun valtava ihmismäärä ja haastavat tilalliset puitteet aiheuttivat kohtalokkaan onnettomuuden. Pienen piirin rauhanmarssina Berliinissä syntynyt tapahtuma laajeni vuosien mittaan Euroopan suurimmaksi teknofestivaaliksi, jossa oli enimmillään 1,5 miljoonaa kävijää. Tapahtuma kasvoi kuitenkin niin suureksi, että Berliinin kaupunki ei lopulta myöntänyt lupaa tapahtuman järjestämiseen. Tällöin kuvaan astui noin Tampereen kaupunkiseudun kokoinen Duisburg, joka haki muiden Ruhrin alueen kaupunkien tavoin uutta roolia vahvan teollisuusmenneisyyden jälkeen.

Ennen tapahtuman alkua kaikki oli virallisesti kunnossa, ja tapahtuma oli valmisteltu viranomaisten valvonnassa. Tapahtumapäivänä kuitenkin syntyi kaaos, kun ennakoitua 800 000 ihmisen sijasta paikalle pyrki arviolta 1,4 milj. tulijaa. Kaupungin keskustan sijaan tapahtumalle oli osoitettu vanha raideliikenteen varikkoalue, jonne pääsi ainoastaan kahta tunnelia pitkin. Päivän mittaan poliisi, tapahtumajärjestäjät ja muut viranomaiset yrittivät rajoittaa paikalle saapuvien määrää sulkemalla mm. kaupungin rautatieaseman. Eri suuntiin tunneleissa pyrkivät ihmismassat saivat lopulta aikaan massapaniikin, jonka seurauksena yhteensä 21 ihmistä kuoli ja yli 500 loukkaantui. Tapahtuman jälkeen toimijoiden välisen koordinoidun kriisiviestinnän puute lisäsi julkisen jälkipyykin rumuutta, kun tapahtuman osalliset päätyivät syyttelemään toisiaan mediassa. (Schwarz 2012)

Kuvien lähteet:
WAZ, Peter Malzbender;
Spiegel/Reuters, Wolfgang Rattay

Jos München ja WTC olivat vedenjakajia uudenlaisten turvallisuushuolien rakentumisessa, on varsin mahdollista, että Pekingin kisat jäävät vedenjakajaksi turvallisuusjärjestelyjen näkyvyyden ja siten tapahtumaturvallisuuden speaktaakkeliluonteeseen osalta. Samatas (2011) muistuttaa, kuinka kansainvälinen media hyökkäsi ylimilitarisoiduksi luonnehtimaansa tapahtumaa kohtaan ja kuinka kivikasvoiset sotilaat olivat vieneet kaiken ilon tapahtumasta. Lehdistön olikin helppo kutsua tapahtumaa nimellä *"no fun games"* tai *"no fun Olympics"*. Jo samana vuonna Sveitsissä ja Itävallassa järjestetyssä jalkapallon EM-lopputurnauksessa UEFA osoitti suurempaa ymmärrystä tapahtumaa ympäröivän tunnelman merkitykselle. Se kätki yleisöä mahdollisesti provosoivia turva-aitoja tätä tehtävää varten tuotettujen suojaressujen alle. Näkösuojaa tilattiin kaikkiaan 15 kilometriä, mikä kertoo osaltaan suojatun turvavarustuksen määrästä (ks. Klauser 2011).

Turvallisuuden ylläpitäminen on ymmärrettävästi välttämätön osa tapahtumien järjestämisestä. Vaikeampi on kysymys näiden järjestelyjen nostamisesta näkyväksi speaktaakkeliksi. On osattava määrittää tasapaino näytteillä olevan, tapahtuman turvallisuudesta ja sen edistämisestä viestivän teknologian ja huolestuneisuutta ja turvattomuutta vähentävän ja protesteihin provosoivan voimannäytön välillä. Turvajärjestelyt ovat sosioteknisiä järjestelmiä, joissa artefaktit, turvallisuutta ylläpitävät välineet, niitä käytettäessä noudatettavat proseduurit ja käytännöt luovat turvallisuusmaisemaa. Samalla ne samankaltaistavat tapahtumaympäristöjä ja tekevät niistä tältä osin eräänlaisia epäpaikkoja. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että tapahtuma-asussaan esimerkiksi Tampereen stadion (Ratina) irtaantuu toiminnallisesti muusta kaupunkitilasta: turvakehän sisällä vaikuttavat osin eri säännöt kuin sen ulkopuolella. Samalla stadion, sen tapahtumat ja niiden vaatimat järjestelyt vaikuttavat voimakkaasti siihen, muun kaupunkitilan käytettävyyteen ja siinä liikkumiseen.

Myös liian vähäinen tapahtumaa ja sen järjestelyjä koskeva koordinaatio on turvallisuusuhka. Tätä käsittelee esimerkki *Tapaus Love Parade: massapaniikki rakkauden juhlassa*.

2.4 Turvallisuuden tunteen tuottaminen: kaupunkisuunnittelun rooli

Turvallisuuden tunne on ensi sijassa subjektiivinen, yksilöllinen kokemus, johon vaikuttavat monet taustatekijät aina iästä, sukupuolesta ja henkilöhistoriasta lähtien (Puustinen 2019, 4). Koettu turvallisuus ei myöskään korreloi objektiivisen turvallisuuden kanssa, eli mikä on rikosten todellinen määrä (Grönlund 2013, Puustinen 2019 mukaan, 4).

Julkisin toimin pyritään vaikuttamaan sekä objektiiviseen turvallisuuteen että kansalaisten koettuun turvallisuuteen. Turvallisuuden tuottaminen on eräänlaista tasapainoilua luottamuksen ja kontrollin välillä (Puustinen 2019). Puustisen (2019, 6) mukaan Pohjoismaissa luottamus viranomaisiin on ollut perinteisesti korkea ja kaupunkisuunnittelussa turvallisuuden tunnetta on pyritty vahvistamaan tiloja elävöittämällä sekä tukemalla erilaisten ihmisten osallisuutta (*inkluisio*). Vartiointin ja valvonnan mekanismit edustavat sen sijaan rikoksen ehkäisyyn tai estämiseen perustuvaa toimintatapaa, joka voidaan nähdä inklusiolle vastakkaisena ajattelutapana (*ekskluisio*). Käytännössä molempia turvallisuuden tuottamisen muotoja tarvitaan.

Inklusioon ja eksklusioon, kontrolliin ja luottamukseen perustuvien turvallisuuskäsitysten vuorottelu tulee ilmeiseksi juuri julkisten tilojen sekä kaupallisten tai yksityisten tilojen rajapinnassa. Festivaalialuetta tai kauppakeskusta vartioivat palkatut vartijat tai järjestyksenvalvojat, jotka pyrkivät turvaamaan järjestystä sekä tilan omistajan tai tapahtumajärjestäjän kaupallisia intressejä. Avoin kaupunkitila sen sijaan on lähtökohtaisesti joustavampaa ja tarjoaa puitteet hyvin erilaisille yleisöä paikalle vetäville tapahtumille ja toiminnoille. Kaupungin puistot ja muut julkiset tilat mahdollistavat monenlaisia (myös ei-kaupallisia) ajanvieton tapoja järjestyslain (612/2003) puitteissa, jonka rikkomiseen voi puuttua viime kädessä poliisi.

Elävässä, monimuotoisessa ja tapahtumarikkaassa kaupungissa kyse on myös sietämisen ja puuttumisen vaihtelusta. Julkista tilaa otetaan käyttöön eri tilanteissa eri tavoin, ja myös kulloinkin sopivan käyttäytymisen koodisto vaihtelee: mikä on hyväksyttyä ja karnevalistista ilonpitoa Tampereen keskustorilla jääkiekon kultajuhlien aikaan ei ehkä ole toivottavaa tavallisena arki-iltana. Turvallisessa tapahtumakaupungissa on kuitenkin oltava sijaa monenlaiselle tilojen käytölle. SURE-hankkeen ratkaisuihin pyritään vaalimaan tunnelmaa ja turvallisuutta niin tapahtumissa kuin niiden ulkopuolellakin. Monet SURE:ssa tarkasteltavista turvallisuutta turvaavista järjestelmistä ovat teknologisia. On kuitenkin huomattava, että myös hyvin sijoitettu puiston penkki voi olla merkittävä turvallisuustekijä, sillä se kannustaa tilan käyttöön ja lisää näin luonnollista valvontaa alueella.

Mistä tekijöistä turvallisuuden tunne ja hyvä asiakaskokemus tapahtumissa syntyvät?

Kokemus turvallisuudesta syntyy paitsi tilallisten puitteiden, myös ympärillämme olevien ihmisten käyttäytymisen yhteisvaikutuksesta. Tilanteen mukaan turvattomuuden tunteen laukaisee ihmisten poikkeava käyttäytyminen: eri tavalla käyttäytyvät ihmiset koetaan herkästi erilaisiksi. Lisää turvallisuuden tunteen tekijöistä ja turvallisuuden palvelupolusta tapahtumissa ja arjessa voi lukea Tampereen ammattikorkeakoulun SURE-tuloksia esittelevästä raportista *Turvallisuuden tunteen tekijät ja turvallisuuden palvelupolku: asiakaskokemuksia arjessa ja tapahtumissa* (Murtomäki, Ylä-Viteli, Kylmälä, Forsgren, Koivumäki & Perälä 2021).

”PERIAATTEESSA HYVÄ RAKENNETTU YMPÄRISTÖ ON SELLAISTA, JOSSA TURVALLISUUTTA EI TULE EDES AJATELLEEKSI.”

– Puustinen (2019) teoksessa Vapauden ja pelon kaupunki

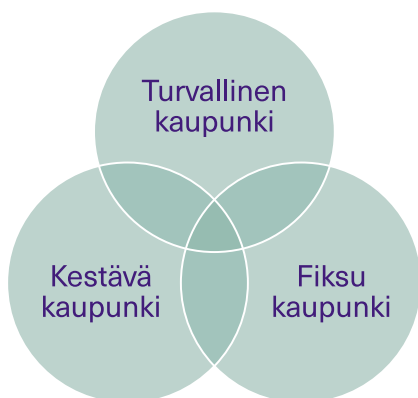
2.5 Kohti kestävästi turvallista ja fiksua kaupunkia

Fiksua kaupunkia (engl. *smart city*) koskeva ajattelu on edennyt käsi kädessä teknisen varustelun jalostumisen kanssa. Anthony Townsend (2014) on tarkastellut fiksun kaupungin kehityksen pitkää, jo 1800-luvulla alkanutta sähköistämisen käynnistämää kehityskaarta. Hän muistuttaa, että vaikka termi fiksu kaupunki usein viittaa kapeasti ymmärrettyihin teknisiin ratkaisuihin, joilla hallitaan kaupungissa syntyviä tietovirtoja, se on väistämättä myös metafora fiksusti toimimaan pyrkivästä kaupungista.

Ben Green (2019) on yksi monista verkotettujen teknologioiden ja kaupunkien välisen suhteen tutkijoista. Hän korostaa teknologiavalintojen ankkuroimista prosesseihin, joissa selkeytetään tehtävien valintojen arvopohjaa: fiksua ratkaisua mutta *mitä tavoitteita* palvelemaan? Turvallisuus on ilmeinen tavoite fiksusti toimimaan pyrkivälle kaupungille, vaikka alan tutkimuskirjallisuudessa se onkin usein unohdettu elementti. Kuitenkin jo Maslow (1943) tunnetussa tarvehierarkiassa turvallisuus on yksi keskeisimmistä elämänlaadun tekijöistä (Lacinák & Ristvej 2017). Jokaisen fiksun kaupungin on siten ensin oltava turvallinen - sekä turvalliseksi koettu.

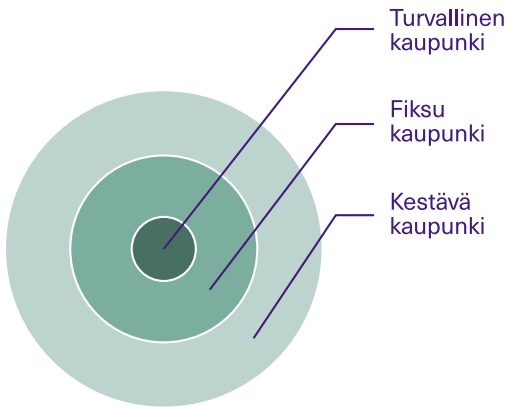
Kestävyys on keskeinen osa turvallisen ja fiksun kaupungin ymmärtämistä. Kestävästi turvalliseen kaupunkiin ei siten kuulu turvallisuuden edistäminen tavalla, joka johtaisi eri väestöryhmien syrjintään, ihmisten yksityisyydensuojan rikkomiseen tai teknologiseen ylivarusteluun ja valvontayhteiskuntaan. On huomioitava, että turvallisuusteknologian näkyvä esilläolo kaupungissa voi osaltaan myös kasvattaa turvattomuuden kokemista (mm. Koskela 2009).

Kestävästi turvallinen ja fiksu kaupunki (*sustainably safe & smart city*) rakentuu monien eri toimijoiden, kuten kaupungin, viranomaisten, turvallisuusalan yritysten ja kaupunkilaisten yhteispelinä. Kestävyys, turvallisuus ja fiksuus ovat kaikki kaupungin tavoittelemia ominaisuuksia. Suuren kaupungin kaltaisessa monimutkaisessa organisaatiossa ne muuttuvat kuitenkin helposti organisaatio- tai yksikkökohtaisiksi tehtäviksi, jolloin ne uhkaavat siiloutua ja muodostua samanaikaisesti mutta ilman keskinäistä koordinaatiota toteutettaviksi toiminnoiksi (ks. kuva 2). Samalla niistä vastaavien yksiköiden suoriutumisen arvioimiseksi on kehitetty tulostittareita, joiden seuraaminen pikemminkin eriyttää toimintoja entisestään kuin tukee yhteispeliasetelmaa (Karppi & Vakkuri 2019; 2020).

Kuva 2. Kestävästi turvallinen fiksu kaupunki keskenään risteävinä erilisinä toimintoina.

Sisällöllisesti turvallisuus, kestävyys ja fiksuus voidaan kuitenkin nähdä tavoitteina, jotka tukevat ja vahvistavat toinen toistaan. Tehokkaammin valvottu kaupunki – esimerkiksi fiksuihin teknologioihin tukeutuen – voi hyvin olla erilaisten turvallisuustoimijoiden edustamien tavoitteiden mukainen kaupunki. Se voi näyttäytyä esimerkiksi poliisille tai pelastuslaitokselle asetettujen tehtävien hoitamisen kannalta myös suorastaan *parempana* kaupunkina (vrt. Chase & Rivenburgh 2019; van den Boomen ym. 2017). Kaupunkien ja kaupunkitilan hallinta sekä siihen yleisest kytketyt kestävyystavoitteet ovat kuitenkin kompleksia (Karppi & Vakkuri 2020). Koska idea paremmasta kaupungista, paremmasta kaupunkikokemuksesta tai kaupungin paremmasta käytettävyydestä ylittää laajudeltaan käsitykset kaupungin turvallisuudesta, on perusteltua kysyä, voiko kaupunki olla turvallisuuden kannalta ”parempi” ellei se ole samalla ”kestävä”. Edelleen voidaan kysyä, millaisia välittäjiä fiksun kaupungin ratkaisut ovat tai jopa millaisia niiden *tulisi* olla näiden kahden tavoitteen välissä, palvelemissa niiden saavuttamista (kuva 3).

Kuva 3. Fiksut ratkaisut osana kestävästi turvalista kaupunkia koskevaa tavoitteenasettelua.

3 Turvallisuustilanne Tampereella

Helmikuussa 2020 maailmalle levisi Fox Newsin uutinen Tampereesta yhtenä Euroopan väkivaltaisimmista kaupungeista. Suomessa uutinen aiheutti ihmetystä, sillä asiantuntijoiden mukaan Tampereen henkirikostaso on keskimääräistä alhaisempi myös kansallisesti (Koskinen 2020). Sisä-Suomen poliisista kommentoitiin Aamulehdelle (Roth 2020), että vuonna 2019 Tampereella ei tapahtunut yhtään henkirikosta ja että poliisi tulee kiinnittämään vuonna 2020 eriytyishuomiota huumausainerikosten torjumiseen. Levinnyt uutinen on vain yksi esimerkki siitä, kuinka kaupunkien maine voi laajojen yleisöjen silmissä rakentua, perustuivat käsitykset faktoihin tai eivät. Tässä luvussa tarkastellaan Tampereen nykytilannetta niin turvallisuuden kuin tapahtumien näkökulmasta sekä kaupungin kehitystä ohjaavia tavoitteita. Aineistona on hyödynnetty kaupungin virallisia suunnittelu- ja politiikkadokumentteja sekä toteutettuja selvityksiä ja poliisin rikostilastoja.

3.1 Tavoitteena turvallinen tapahtumakaupunki

Vuoteen 2030 ulottuvassa Tampereen kaupungin strategiassa "Tampere - Sinulle paras" on tunnistettu *monimutkaistuva turvallisuusympäristö* yhdeksi tulevaisuuden muutostekijäksi. Turvallisuus ymmärretään laajasti ja sen nähdään kietoutuvan yhteen hyvinvoinnin ja yhdenvertaisuuden edistämisen kanssa: strategiassa todetaan, että "hyvinvoinnin ja yhdenvertaisuuden edistäminen on myös turvallisuuden edistämistä" (Tampereen kaupunki 2017, 6). Kaupungin tavoitteena on myös kehittää suunnitelmallisesti kaupunkiturvallisuutta ja turvallisuusvalmiutta tulevina vuosina.

Samaan aikaan Tampere haluaa olla tunnetumpi ja houkuttelevampi kansainvälisesti, minä vuoksi kaupunki tavoittelee entistä voimakkaammin muun muassa kansainvälisen tason kulttuuri-, matkailu-, kongressi-, tapahtuma- ja urheilutarjontaa yhtenä strategisena painopisteenään. Pormestari Lauri Lyly kuvaa strategian esipuheessa, että kaupungin "[t]avoitteena on nousta vuoteen 2030 mennessä Pohjoismaiden vetovoimaisimmaksi elämyskaupungiksi". Kansainvälisen kiinnostavuuden rakennusaineina nähdään kulttuuri- ja tapahtumatarjonnan ohella luonnon monimuotoisuus ja turvallinen elinympäristö. (emt., 2; 15)

Tampere oli jo ennen koronavuotta 2020 Suomen merkittävimpiä kongressikaupunkeja. Kaupungissa on järjestetty vuosittain noin 1 000 tapahtumaa, joiden keskimääräinen kesto on 2,5 päivää. Suurin osa on mittaluokaltaan paikallisia tapahtumia, mutta myös kansallisesti merkittäviä tapahtumia järjestetään. Globaaleiksi tai megaluokan tapahtumiksi määriteltäviä ei

kuitenkaan ole tähän mennessä vielä järjestetty Tampereella. Ratapihan päälle rakentumassa olevan kannen ja areenan alueen mukanaolo vuoden 2022 jääkiekon MM-kisojen päätapahtumapaikkana on kaupungin ensimmäinen askel kohti tämän mittaluokan tapahtumajärjestämistä.

Kaupungin päivittyvässä turvallisuussuunnitelmassa (2020) tapahtumaturvallisuuden kehittäminen on nostettu omaksi kokonaisuudekseen. Tapahtumaturvallisuuden ytimessä on suunnitelman mukaan toimijoiden vastuut, toimiva yhteistyö sekä riittävä tiedonkulku tapahtumatoimijoiden, palveluntarjoajien, alihankkijoiden sekä viranomaisten välillä. SURE-hankkeen toiminta vuosina 2019-2022 on osa turvallisuussuunnitelman mukaista työtä tapahtumaturvallisuuden prosessien, teknologioiden ja tilannekuvan kehittämiseksi sekä hyvien käytäntöjen levittämiseksi. Tapahtumaturvallisuuden fokus on etenkin suurissa tapahtumissa ja niiden lieveilmiöiden ehkäisemisessä sekä yleisemmin paikallisen turvallisuusaamien ja -viestinnän vahvistamisessa osana tapahtumatoiminnan organisointia. Laaja-alaisena tavoitteena on uudenlaisen tapahtumaturvallisuuskulttuurin rakentaminen eri sidosryhmien kesken. (Tampereen kaupunki 2020, 31-33)

Koettu kaupunkiturvallisuus hyvän arjen tekijänä

Kaupunkiympäristön rooli, eli tilallisten puitteiden, niiden käytön ja turvallisuuden kokemisen välinen yhteys on erityisen mielenkiintoinen. Viime vuosina Tampereella on herättänyt erityistä huomiota ja keskustelua huumeidenkäytön ja sen erilaisten oheisilmiöiden näkyvä lisääntyminen kaupungin keskustassa. Julkisen keskustelun ohella esimerkiksi kaupungin tarkastustoimikunnan arviossa (2019) merkittävimmistä riskeistä kyseinen ilmiö on tunnistettu erityiseksi huolenaiheeksi, jonka vuoksi on perustettu pormestari Lyylen nimeämä työryhmä huumeongelman tilannekuvan laatimiseksi ja haittojen ennaltaehkäisyn sekä toimenpidesuosituksen pohtimiseksi.

Kansainvälisten kokemusten mukaisesti myös Tampereella on tunnistettu kaupunkisuunnittelun rooli turvallisuuden tunteen lisäämisessä. Vuonna 2017 laaditun kaupunkistrategian ohella turvallisuus on kytketty näkökulmana muihin kaupungin toimintoihin, kuten *keskustan kehittämisohjelmaan 2018-2030*, mitä kautta turvallisuuskäsitteet integroituvat laajempaan kaupunkisuunnitteluun (Tarkastustoimikunta 2019). Tämä on perusteltua, sillä väkivalta ja sen pelko ilmenevät etenkin julkisissa tiloissa.

Tutkimusten mukaan julkinen tila, kuten tie, katu tai tori ovat yleisin tapahtumapaikka esimerkiksi viharikoksille (Rauta 2019, 20). Tampereella tehtiin 47 viharikosta sekä 37 viharikosilmoitusta vuonna 2018. Sekä absoluuttisesti että suhteutettuna asukaslukuun (100 000 asukasta kohden) Tampereella tehtiin vähemmän viharikoksia (20) ja ilmoituksia niistä (16) kuin esimerkiksi pääkaupunkiseudulla tai Turussa (emt. 22).

Keväällä 2017 kaupungin yhdessä oikeusministeriön Rikoksentorjuntaneuvoston kanssa toteuttama turvallisuuskysely Tampereen asukkaille selvitti kuntalaisten näkemyksiä asuinalueiden koetusta turvallisuudesta. Yleisesti kaupungissa turvattomuutta aiheuttivat liikenne, päihteiden käyttö julkisilla paikoilla oheisilmiöineen sekä katu- ja puistoalueiden puutteellinen valaistus ja valvonta. Myös maahanmuutto nousi vastauksissa esiin. Kyselyn vastauksista välittyi myös kuva turvattomuutta aiheuttavista ”epämääräisistä porukoista”, joilla yleensä viitattiin huumeidenkäyttäjiiin tai muihin kantasuomalaisiin ja maahanmuuttajien muodostamiin ryhmiin kaupunkitilassa. (Tampereen kaupunki 2017)

Myös turvallisuussuunnittelun kansallisissa linjauksissa (2019) on asetettu julkisten tilojen turvallisuuden osalta visio, jonka mukaan

**“IHMISET VOIVAT LIIKKUA YLEISISSÄ
JA JULKISISSA TILOISSA ILMAN
PELKOA RIKOKSISTA, HÄIRIÖISTÄ JA
ONNETTOMUUKSISTA”.**

Kansalliset linjaukset tunnistavat, että turvalliseksi koettu julkinen tila tukee luottamusta ihmisten välillä ja kannustaa tilan käyttämiseen, mikä edelleen vahvistaa kohteen turvallisuutta.

Keskustan alueista ydinkeskusta koettiin suhteellisen rauhallisena, joskin muutamat alueet nousivat esiin keskimääräistä turvattomampina. Näiden alueiden joukossa oli mm. Keskustorin läheiset Koskipuisto ja Vanha kirkkopuisto sekä rautatieaseman läheisyydessä Tullin alueella olevat aukiot, joilla oli näkyvää huumeidenkäyttöä. Keskustan viihtyisyyteen ja koettuun turvallisuuteen vaikuttivat myös yleinen siisteys sekä eri kulkumuotojen (jalankulkijat, pyöräilijät, autotilijat) yhteentörmäykset keskusta-alueella. Myös keskustan lähialueilla Tammelassa, Kalevassa ja Nekalassa huumeidenkäytön ja kaupittelun ilmiöt olivat tyypillisimpiä turvattomuutta aiheuttavia tekijöitä. Ajankohdista erityisesti pimeät ilta-ajat ja levottomammat viikonloput saivat vastaajat välttelemään tiettyjä paikkoja, kuten pimeitä lenkkipolkuja tai anniskeluravintoloiden lähistöjä.

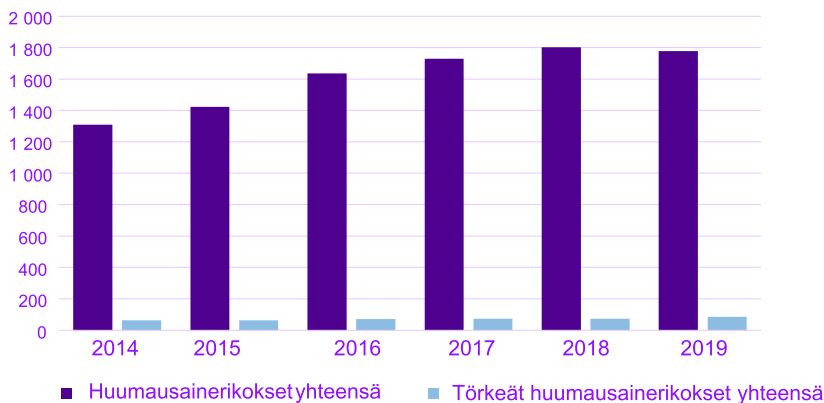
Turvallisuuskyselyn perusteella kaupunkilaiset toivoivat viranomaisilta yhtäältä tehokkaampaa puuttumista välittömiin tilanteisiin kuin resursseja ehkäiseviin sosiaali- ja terveyspalveluihin. Etenkin poliisilta toivottiin järeämpiä keinoja huumausaineiden käytön sekä järjestyshäiriöiden suitsimiseen. Laajempina kehityskohteina nähtiin etenkin syrjäytymisen ehkäiseminen, tehokkaammat päihdepalvelut sekä yleinen yhteisöllisyyden, sosiaalisuuden ja suvaitsevaisuuden lisääminen.

Päihde- ja huumehoidon palvelujen sekä viranomaisten välisen yhteistyön kehittämisen ohella pormestarin asettaman työryhmän loppuraportissa tarkastellaan yleistä katuturvallisuutta, ja toimenpidesuosituksat koskevat mm. poliisityön ja järjestyksenvalvonnan tehostamista keskusta-alueilla ja tapahtumien aikaan. Raportissa kuitenkin tunnistetaan problematiikka, että usein turvallisuustoimien lisääntyessä yhdellä alueella häiriökäyttäytyminen siirtyy toisaalle (Tampereen kaupunki 2018, 9).

Myös kaupungin turvallisuussuunnitelmassa tunnistetaan koetun turvallisuuden tärkeys asukkaiden elämänlaadulle, niin keskusta-alueella kuin kaupungin muilla asuinalueilla. Turvalliseksi koetut arkiympäristöt kannustavat ottamaan tilaa käyttöön, mikä tukee myös ihmisten kokonaisvaltaista hyvinvointia. Alueiden eriytymiskehitystä suitsivan asuntopolitiikan lisäksi kaupunkitilan koettuun turvallisuuteen pyritään vaikuttamaan mm. älykästä valaistusta, älykkäitä ajoesteitä sekä kameravalvontaa kehittämällä. Vuoden 2020 COVID-19-epidemian aikana kaupungin infopintoja (opasteet) on hyödynnetty jo laajasti turvallisuusviestinnässä. (Tampereen kaupunki 2020, 15-16; 19-21)

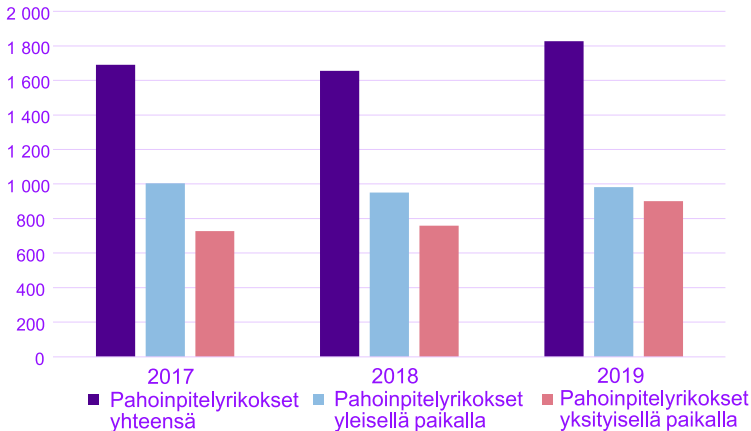
Turvallisuustilanne poliisin rikostilastojen valossa

Koettu turvallisuus on kuitenkin hyvä erottaa todellisista rikosmääristä. Sisä-Suomen poliisilta saamistamme Polstatin aineistoista nostimme kevään ja kesän 2020 SURE-työpajojen taustamateriaaleihin kolme yleisesti puhuttavaa rikostyyppiä: pahoinpitelyt sekä huume- ja seksuaalirikokset. Näiden tilastojen valossa etenkin kaupungin huumetilanteen heikkenemiselle löytyy katetta myös todennettujen rikosten määrässä (kuva 4). Huumausainerikosten kokonaismäärä on kasvanut vuosina 2014-2019 varsin tasaisesti (lisäys n. 500 vuoden 2014 tilanteeseen). Toisaalta törkeiden huumausainerikosten määrä on pysynyt tasaisena.

Kuva 4. Huumausainerikokset Tampereella

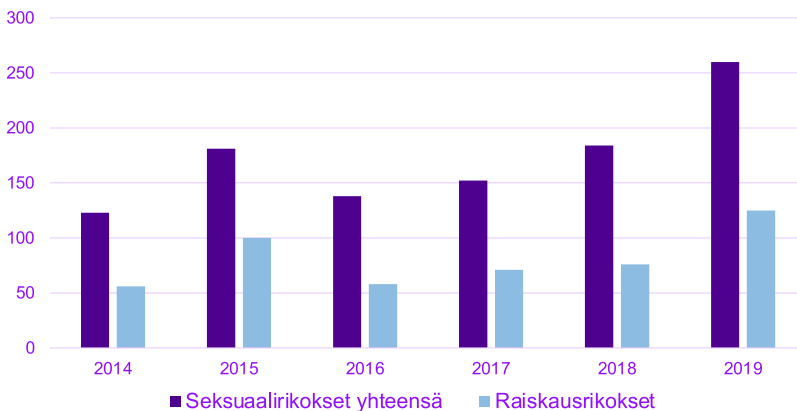
Pahoinpitelyrikosten määrä on pysynyt suhteellisen samana vuosien 2017 ja 2019 välisellä aikajaksolla (kuva 5). Tarkasteltu ajanjakso on tässä lyhyempi, sillä poliisi on vasta vuodesta 2017 alkaen pyrkinyt erottelamaan yleisellä ja yksityisellä paikalla tapahtuneet pahoinpitelyt. Poliisin tulostietojärjestelmän määritelmän mukaan yleisellä paikalla viitataan ravitsemisliikkeisiin, liikekeskuksiin tai tilaisuuksiin, joihin on vapaa pääsy. Pahoinpitelyrikokset yksityisessä paikassa ovat tyypillisesti yksityisasunnoissa tapahtuneita.

Kuva 5. Pahoinepitelyrikokset Tampereella

Seksuaalirikosten osalta nähdään piikki vuonna 2015 sekä tasainen nousu vuosien 2016 ja 2019 välillä (kuva 6). Kehitys voi kertoa kaupungin turvallisuustilanteen heikkenemisestä tältä osin tai ilmoitusherkyyden yleisestä kasvusta.

On siten huomioitava, että kulloinenkin yhteiskunnallinen keskustelu voi osaltaan herkistää tietyille aiheille tai nostaa ilmoittamiskynnystä. Viime vuosina etenkin *me too* -kampanjointi on pitänyt seksuaalista ahdistelua esillä julkisessa keskustelussa.

Kuva 6. Seksuaalirikokset Tampereella

Sisä-Suomen poliisilaitoksen rikostiedustelu- ja analyysiryhmän rikosyliikonstaapeli Juha Aholan (tiedonanto 20.7.2020) mukaan rikosten tapahtumapaikkojen kirjaamisen käytännöt vaihtelevat tilanteen mukaan. Hänen mukaansa, jos katuosoitteen avulla pystytään tarkasti määrittelemään tapahtumapaikka, niin silloin ilmoittava poliisi käyttää katuosoitetta. Muussa tapauksessa kirjaetaan esim. Keskustori ja ilmoituksen selostusosassa kuvaillaan tapahtumapaikkaa tarkemmin, jos se on kokonaisuuden kannalta tarkoituksenmukaista.

3.2 Turvallisuusväittämät: viranomaiskyselyn tuloksia

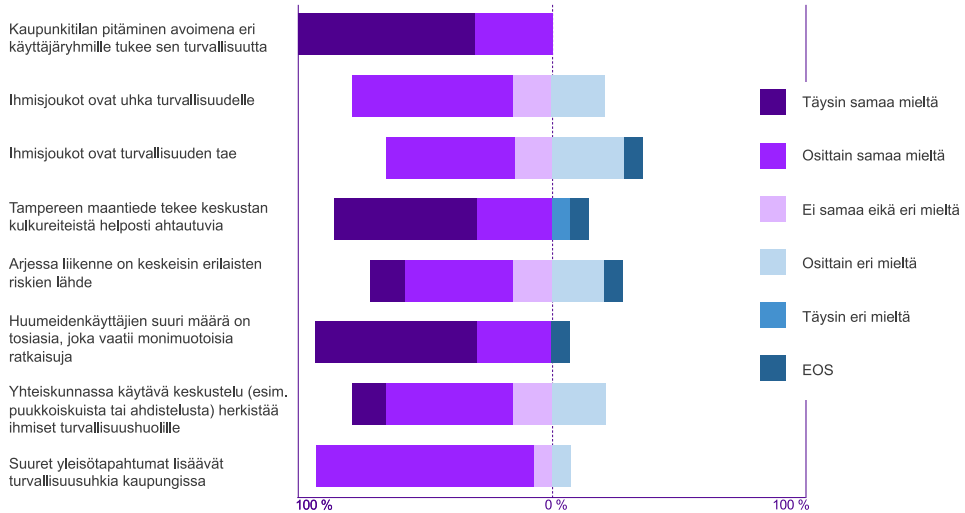
Osana strategista turvallisuuskuvaa luovien työpajojen toteutusta paikallisille turvallisuus- asiantuntijoille ja -viranomaisille osoitettiin kysely, jossa heitä pyydettiin ottamaan kantaa kirjallisuuden ja tausta-aineiston pohjalta laadittuihin turvallisuusväittämiin. Vastaajajoukko oli varsin rajallinen (n=14), mutta tulokset antavat viitteitä turvallisuusalan asiantuntijoiden yhtenevistä tai eroavista näkemyksistä. Suurin osa vastaajista (6) oli Tampereen kaupungin edustajia. Tyypillisin vastaajan tehtäväkuva oli projektipäällikkö.

Kuvasta 7 käy ilmi, että kaupunkitilan pitämistä elävänä ja avoimena eri käyttäjäryhmille pidettiin erityisen merkittävänä turvallisuutta lisäävänä tekijänä, täysin samaa mieltä oli 71 % vastaajista. Tämä näkemys on myös linjassa kaupungin strategisten tavoitteiden, kuten läntisen keskustan visiotyön kanssa. Toisaalta kaupungissa järjestettävien suurten yleisötapahtumien nähtiin lisäävän koettuja turvallisuushyötyjä (86 % osittain samaa mieltä).

Ihmisjoukkojen vaikutus turvallisuuteen on kaksinainen; ne voidaan nähdä sekä uhkana (64 % osittain samaa mieltä) että turvana (50 % osittain samaa mieltä) tilanteen mukaan. Kaupunkiturvallisuutta käsittelevässä kirjallisuudessa katuelämällä ja kaupunkitilassa läsnä olevilla "silmäpareilla" on turvallisuutta lisäävä vaikutus (ks. Jacobs 1961). Kuitenkin yhtä lailla kokemus epäilyttävistä porukoista oli yksi aiemmin esitellyssä turvallisuuskyselyssä esiin tulleista turvattomuustekijöistä.

Asiantuntijat olivat varsin yksimielisiä kaupungin huumetilanteen ongelmista, ja 64 % vastaajista oli samaa mieltä seuraavan väitteen kanssa: huumeidenkäyttäjien suuri määrä on tosiasia, joka vaatii monimuotoisia ratkaisuja. Keskusta-alueella näkyvä ja paikoin myös lisääntynyt huumeiden käyttö oli myös kaupunkiturvallisuutta koskevan keskustelun kestoteema työpajoissa. Eräs vastaaja kommentoi, kuinka "ihmisjoukot ovat sekä mahdollisuus että uhka riippuen siitä, kuinka joukkoa 'hallitaan' ja ketä joukossa on ja millä mielellä."

Eniten hajontaa vastauksissa oli liikenteen roolista keskeisimpänä riskien lähteenä. Muita arkisiksi miellettyjä asioita olivat Tampereen paikoin haastava maantiede kapeine väylineen: 57 % vastaajista oli täysin samaa mieltä siitä, että keskustan kulkureitit ovat sen vuoksi helposti ahtautuvia. Vastaajat tunnistivat myös laajemman yhteiskunnallisen keskustelun hermistävän ihmiset erilaisille turvallisuushuolille.

Kuva 7. Turvallisuusväittämät

4 Tampereen kantakaupungin tapahtuma-alueet

Tässä luvussa kuvataan SURE-hankkeessa tarkasteltujen kohteiden tilallisia puitteita, eli millaisia kaupungin keskeisimmät tapahtuma-alueet – niin uudet kuin vakiintuneemmat – ovat kaupunkitiloina arjessa ja juhlassa, sekä kuvitelluissa poikkeustilanteissa. Luvun kuvaukset auttavat ymmärtämään kohteiden välisiä eroja sekä näiden erojen vaikutuksia niissä järjestettävien tapahtumien luonteeseen sekä piileviin tai ilmeisiin turvallisuusriskeihin.

Kuva 8. havainnollistaa kahta tapahtuma-alueiden piirrettä: niiden (a) tuttuutta eri toimijoille sekä (b) luonnetta avoimina tai suljettuina kaupunkitiloina. Jaottelu avoimiin ja suljettuihin kuvaa sitä, kuinka hyvin alueet taipuvat erilaiseen tapahtuma- tai arkikäyttöön, tai spontaaneihin kokoontumisiin, sekä kuinka huokoisia niiden reunat ovat. Tilallisten puitteiden kuvauksia on esitelty ja asetettu arvioitavaksi kaupungin edustajille, turvallisuusviranomaisille sekä tapahtumatoimijoille järjestetyissä työpajoissa.

	AVOIN	SULJETTU
VANHA	Keskustori	Tampereen stadion (Ratina)
UUSI	Särkänniemen tapahtumaranta	UROS Live -areena

Kuva 8. Tapahtuma-alueiden luonne

4.1 Keskustori

Arjen turvallisuus: Keskustori kaupunkilaisten olohuoneena

Tampereen Keskustori on kaupungin ydin ja avointa kaupunkitilaa tarjoten puitteet monille mahdollisille toiminnoille. Torin ympärille on keskittynyt kaupungin hallinto, mutta siellä on myös muita ydinkeskustan tunnuksia kuten kirkko, raatihuone ja kahviloita. Laajasti ymmärrettynä Keskustorin alue leviää Tammerkosken kaupunkipuistoon Laikun puiston kautta. Laikun puisto on ajanviettopaikan lisäksi kaupungin kulttuuritoimintojen keskittymä (lava, kulttuuritalo) mutta myös usein rauhaton ja joskus vaarallisenakin pidetty paikka. Keskustori on monen kaupunkielämään kuuluvan asian näyttämö yhdessä Hämeenkadun kanssa, vuorokauden eri aikoina, arjessa ja juhlassa. Keskustorin alueen jakavat kaikenlaiset ihmisryhmät: kaupunkilaiset, turistit, vanhukset, perheelliset, lapset, opiskelijat, kodittomat jne. Torista ei kuitenkaan tunnut saatavan kaikkea kaupunkielämää rikastuttavaa irti: vuosikymmenestä toiseen se on ollut erilaisten kehittämishankkeiden kohteena.

Kuvien lähteet: emminuorgam.com,
Tampereen kaupunki / Lentokuva Vallas 2016

Muuttuva turvallisuus: Keskustori erilaisten tapahtumien ja tapahtumisen paikkana

Keskustori on perinteinen tori- ja markkinapaikka ympäri vuoden. Kesäkauden toritapahtumien lisäksi joulunalusajasta on tullut torille oma ja erityinen sesonki tapahtumiseen. Keskustori on luontevasti myös massojen spontaanienkin kokoontumisten näyttämö, on sitten kyse mielenosoituksista tai urheilujuhlista. Arkisen kohtaamispaikan ohella Keskustorilla järjestetään myös erityisiä tapahtumia sekä muualla järjestettävien tapahtumien oheistapahtumia. Niiden monimuotoisuus on haaste torilla tarjolla oleville liittynöille erilaisiin teknisiin järjestelmiin (vesi, viemäri, sähkö) – mutta usein myös torin läpi tapahtumienkin aikana virtaavalle kaupunkielämälle. Tapahtumat muuttavat hetkellisesti Keskustorin luonnetta. Torille voidaan rakentaa julkinen kisa- tai muu katsomo esim. Ratinassa olevien urheilutapahtumien tai muualla maailmassa järjestettävien tapahtumien seuraamiseksi. Talviaikana torin keskialue on useita viikkoja kaupunkilaisten suosiman Joulutorin käytössä.

Poikkeustilanteet: isku Keskustorin tapahtumassa

Keskustori on avointa kaupunkitilaa, jonne on suurimman osan ajasta kaikilla kaupunkilaisilla ja kaupungissa liikkuvilla vapaa pääsy. Poikkeuksen muodostavat erilaiset määräaikaisten kaupalliset toiminnot, jotka voivat liittyä myös muualla kaupungissa järjestettäviin tapahtumiin. Avoimuus, ihmisjoukot ja alueen historiallinen merkitys tekevät Keskustorista erityislaatuisen. Samat tekijät altistavat torin kuitenkin myös potentiaalisiksi kohteeksi väkivaltaisille, kaupunkilaisten kokemaa turvallisuutta horjuttaville iskuille. Tällainen voisi olla esimerkiksi autolla väkijoukkoon ajaminen Joulutorin aikana. Torin historiallinen merkitys (esim. Punainen julistus) korostaa sillä tehtävää iskuja manifestina tai väkivaltaisena spektaakkelina. Kansainvälistä huomiota saavien tapahtumien koon ja määrän lisääntyminen merkitsee myös riskien ja niiden ennakkoinnin mittakaavan kasvamista ja tapahtumiin liittyvien uhkakuvien muuttumista yhä monimutkaisemmiksi.

Kuvien lähteet: www.stara.fi, www.matkablogi.fi

Kuvien lähteet:
Saara Tuominen, Aamulehti,
www.wikiwand.com

TAPAHTUMATOIMIJOIDEN NÄKEMYKSIÄ

Tapahtumatoimijoille järjestetyssä työpajassa Keskustorin alueen sosiaaliset ongelmat nähtiin aluetta koskevan julkisen keskustelun kestoaiheena ja laajalti tunnistettuna haasteena. Osallistujat olivat huolissaan alueen maineesta: leimaako Laikun puiston rauhattomuus iltaisin puistoa ja koko Keskustorin aluetta? Alueen toimijat pelkäsivät, että pysyvästi huono maine saattaa heikentää alueen houkuttelevuutta erilaisille käyttötarkoituksille kaikkina aikoina.

Keskustorin alueen osalta onkin selkeä tarve lisätä alueelle ”luontaisia valvovia silmiä”. Tätä voidaan tukea esimerkiksi avaamalla maantason rakennusten kivijalkatiloja aktiiviseen käyttöön sekä lisäämällä eri aikaan auki olevia toimintoja. Tunnistettiin, että Keskustoria tällä hetkellä ympäröivä hallintokortteli (virastotalo, Frenckell) hiljentää aluetta virka-aikojen ulkopuolella.

Alueen toimintojen kehittämisen ohella huomautettiin, että Keskustorin alueen turvallisuutta ei saa jättää vapaan kansalaistoiminnan tai alueella harrastavien varaan. Nykytilanteessa skeittarit ovat yksi näkyvimmistä joukoista Laikun kulttuuritalon edustalla. Skeittareita edustava Pirkanmaan Kaarikoirien aktiivi kertoi, kuinka he käyvät asiallista keskustelua eri ryhmien kanssa järjestyksen pitämiseksi. Alueelle tarvittaisiin jalkautumaan kuitenkin myös päihde- ja sosiaalityön ammattilaisia ja muita turvallisuutta sekä huolenpitoa tarjoavia toimijoita.

**”ME VANHEMMAT HARRASTAJAT OLLAAN
NUORISOTYÖNTEKIJÖITÄ JA JÄRJESTYKSENVALVOJIA, OLISI
HIENOA, JOS KOULUTETUT (PALKATUT TAI VAPAAEHTOISET,
PÄIHDETYÖNTEKIJÄT) IHMISET PYÖRISIVÄT PUISTOSSA
KESKUSTELEMASSA IHMISTEN KANSSA NIIN ETTEI
HARRASTAJIEN TARVITSE TOTEUTTAA TÄTÄ ROOLIA, SEKÄ
OLLA POLIISIN OHELLA KORJAAMASSA PÄIHTYNEITÄ”**

4.2 Ratina

Arjen turvallisuus: Ratina harrastuspaikkana tapahtumien ulkopuolella

Arkena Tampereen stadionin alueella järjestetään monia koulujen tai urheilu- ja harrastusseurojen kokoontumisia ja harjoituksia. Lapsia ja nuoria sekä heidän vanhempiaan liikkuu alueella, jonka kautta kulkee myös suosittuja kevyen liikenteen reittejä keskustaan. Viime vuosikymmenten rakennushankkeet (Ranta-Ratina, Laukonsilta, Ratinan kauppakeskus, toimistorakennukset) ovat tuoneet välittömämmin osaksi keskustan toiminnallista kaupunkitilaa. Tapahtumien aikaan Ratina ei ole samalla tavalla kaupunkilaisten käytettävissä, eikä edusta samanlaista avointa kaupunkitilaa kuin Keskustori. Se on luonteeltaan suljettua kaupunkitilaa, joka on rakennettu erityisiin käyttötarkoituksiin. Kaupunkikuvallisesti Ratinaa luonnehtii stadionin järeä betonibrutalismi. Kyseessä on monumentti, joka ei rakenteena helposti mukaudu eri käyttäjäryhmien sille mahdollisesti asettamiin toiveisiin. Sen sijaan se edellyttää tilan käyttäjältä mukautumista rakenteiden asettamiin, niistä itsestään lähteviin vaatimuksiin.

Kuvien lähteet: www.yleisurheilu.fi, Ilari Karppi

Muuttuva turvallisuus: Ratinan suur tapahtumat järjestelyineen heijastuvat koko keskusta-alueelle

Ratinassa järjestetään vuosittain useita suur tapahtumia. Tampereen stadion on aikoinaan suunniteltu kilpaurheilun näyttämöksi, mutta suurimmat yleisömäärät stadionilla ja sitä ympäröivällä alueella muodostuvat konserttivieraista. Myös Ratinan keskittyvät urheilutapahtumat voivat tuoda stadionille ja sen ympärille, erityisesti Ratinan suvannon tuntumaan kymmeniä tuhansia kävijöitä. Suuret tapahtumat aiheuttavat poikkeusjärjestelyjä tapahtuma-alueella sekä sen ulkopuolella. Ne muuttavat liikenteen ohjausta ja kaupunkilaisten kulkureittejä ja edellyttävät etenkin runsaiden liikenne- ja infratyömaiden pirstomassa kaupunkitilassa väliaikaisten reitien huolellista suunnittelua ja viitoitusta. Kaupunkiin esim. festivaaleille saapuvien väkijoukkojen myötä todennäköisyys erilaisiin järjestyshäiriöihin kasvaa niin tapahtuma-alueella kuin sen ulkopuolella. Kulkueet ja muut fanikulttuurin ilmiöt näkyvät tapahtumien aikaan katukuvassa.

Kuvien lähteet: www.soundi.fi, Arno Hämäläinen, byyri.com

Niiden mittakaava ja speaktaakkelimaisuus saattavat tulla yllätyksenä osalle kaupunkilaisista. Tämä saattaa synnyttää joissakin kaupunkilaisissa turvallisuudentunteen ja omaan kaupunkitiilaan kohdistuvan omistajuuden joutumista uhanalaiseksi.

Poikkeustilanteet: Väenpaljous rajatulla alueella asettaa omat haasteensa turvallisuusjärjestelyille

Suurtapahtumien aikana verraten pienelle alueelle, stadionille ja sitä ympäröivälle Ratinanniemelle, pakkautuu valtava määrä ihmisiä. Jo pelkkä väenpaljous, jonka rajallinen tila tiivistää tungokseksi, on suurten ihmisjoukkojen dynamiikan takia riskilähde. Suuri ihmisjoukko tarjoaa puitteet massapaniikin eskaloitumiselle, mikä puolestaan voi tapahtua syystä, ilman erityistä syytä tai tarkoituksellisen vaikuttamisen seurauksena. Sään ääri-ilmiöt, kuten voimakkaat tuulet tai rankkasateet voivat koetella tapahtumaa varten rakennettuja lavarakenteita, aitoja tai (lisä)katsomoita ja pahimmillaan aiheuttaa jopa näiden pettämisen. Veden läheisyys ja siitä johutuva varoalueen rajallisuus stadionin ja etenkin pääkatsomon välittömässä läheisyydessä, siis Ratinan suvannon ja keskustan suunnassa voi osoittautua riskiksi evakuointitilanteessa.

Kuvien lähteet: tampereenpyrinto.fi,
NY Times David Giles Press Association via Associated Press

TAPAHTUMATOIMIJOIDEN NÄKEMYKSIÄ

Tapahtumatoimijat tunnistivat Tampereen stadionin ja sen tapahtumat alueen hallitsevimaksi elementiksi, joka on huomioitava kaikessa muussa Ratinanniemellä tapahtuvassa toiminnassa. Esimerkiksi stadionin poistumisväylien vaatima kapasiteetti rajoittaa kauppakeskuksen edustalla olevan Olympia-aukion käyttöä sekä alueen ravintoloiden terassien kokoa. Stadionin ympäristö on monien tapahtumajärjestelyjen näkökulmasta ahdas ja tapahtumat heijastuvat myös suoraan Ratinan kauppakeskuksen asiakasvirtoihin ja esimerkiksi WC-kävijöihin.

Keskustorin alueeseen verrattuna huumetilanne on pysynyt kauppakeskusedustajien mukaan pysynyt toistaiseksi aisoissa kauppakeskuksen tiloissa, mutta on mahdollisesti lisääntymässä. Kauppakeskuksessa on jo luonnostaan enemmän "valvovia silmiä" paikalla. Asiakasmäärien pudottua vuoden 2020 poikkeuksellisen tilanteen aikana huumeidenkäyttö on kuitenkin näkynyt hieman enemmän kauppakeskuksen alueella.

"KYLLÄHÄN RATINA SELVÄSTI RAUHALLISEMPAA ALUETTA ON KUIN ESIM. LAIKUN LAVAN YMPÄRISTÖ. LÄPIKULKULIIKENNE LISÄÄNTYY VARMASTI JATKOSSA, KUN MYÖS ASUTUKSEN MÄÄRÄ LÄHIALUEELLA KASVAA. NÄKISIN, ETTÄ RATINAN ALUEELLA ON TURVALLISEMPAA KUIN KESKUSTASSA YLEISESTI."

4.3 Särkänniemen tapahtumaranta

Särkänniemen tapahtumaranta: joutomaan uusi elämä

Arjen turvallisuus: Santalahti tyhjäkäynnillä tapahtumien ulkopuolella

Yksi kaupungin uusimmista tapahtuma-alueista on syntynyt vanhalle, osin joutokäytöllä olleelle maakaistaleelle Rantaväylän (vt 12) ja Näsijärven välissä. Rantaväylä ja sen liittymäjärjestelyt muodostavat merkittävän kevyen liikenteen kulkuesteen alueelle ja erottavat sen noin kilometrin linnuntie-etäisyyden päässä sijaitsevasta kaupungin keskustasta. Raitiotien rakennustyöt alueella lisäävät estevaikutusta entisestään. Laaja rantakaistale ja nurmikenttä ovat tyhjäkäynnillä tai ainakin vajaakäytöllä tapahtumien ulkopuolella. Toisaalta sitä käytetään moniin erilaisiin tarkoituksiin: koiraharrastajilla, drone-lennättäjillä, piknikillä kävijöillä jne. on kullakin oma, aktiivisen tekemisen kautta muotoutunut näkemyksensä Santalahdesta osana elävää ja muotoutumassa olevaa kaupunkiympäristöä. Santalahden asukasmäärän kasvu lisää osaltaan kiinnostusta alueen hyötykäyttöä kohtaan. Sitä aletaan tarkastella entistä enemmän hyödynnettävissä olevien taloudellisten potentiaalien ja tuoton tavoittelun kannalta.

Kuvien lähteet: Eriika Ahopelto, www.aamulehti.fi, visittampere.fi

Muuttuva turvallisuus: Kuinka löytää turvallisesti tapahtumarantaan?

Särkänniemen tapahtumarannan sijainti kaupungin keskustan laitamilla, järven ja suurten väylien puristuksessa Santalahdessa tekee siitä etäisen ja ennen muuta hankalasti hahmotettavissa olevan kohteen. Tämä heikko hahmotettavuus voi olla ongelma etenkin kaupunkia huonosti tuntevien tapahtumavieraiden etsiessä tietään alueella järjestettäviin konsertteihin tai muihin tapahtumiin. Tapahtumien aikana alueelle tarvitaan hyvät opasteet. Jo ennen tapahtumia tarvitaan laajaa, monikanavaista tiedotusta virallisista reiteistä sekä tapahtuma-alueen yleisestä saavutettavuudesta. Kuinka löytää turvallisesti perille? Laaja nurmikenttä luo mahdollisuuksia myös sille, että porttien ulkopuolelle kerääntyy liputtomia kuuntelijoita ja muita ajanviettäjiä. Rakennuskannan täydentyminen kohti tapahtuma-aluetta voi lisätä erilaisten konfliktien riskiä. Festivaalikulttuurin muutokset muuttavat myös alueen tilakäsikirjoitusta.

Kuvien lähteet: Tampereen kaupunki, Aleks Kinnunen / Wikimedia Commons

Poikkeustilanteet: Kuinka päästä pois turvallisesti?

Vaikka Särkänniemen tapahtumaranta sijaitsee aukealla paikalla, on turvallisia reittejä kohteeseen ja sieltä pois vain vähän. Koska alue on tapahtumakäytössä uusi, eivät sinne tai sieltä pois johtavat reitit myöskään ole vakiintuneet osaksi kaupunkilaisten omia mielikuvakarttoja. Tehokkaimmat väylät, jotka yhdistävät puistoalueen kaupungin keskustaan on suunniteltu ensi sijassa autoliikennettä silmällä pitäen. Muut turvalliset reitit edellyttävät pitkäköjiä kiertoliikkeitä Santalahdesta keskustaan johtavaan, mielikuvakarttojen perustana olevaan linnuntiereittiin nähden. Ongelma korostuu tilanteessa, jossa alueella on tapahtumien paikalle tuomana suuri määrä ihmisiä, joiden on syystä tai toisesta siirryttävä pois alueelta nopeasti, tai jos alue joudutaan suoranaisesti tyhjentämään. Turvallisia reittivalintoja tukevan tehokkaan ohjauksen ja informatiivisen opastuksen tarve kasvaa.

Kuvien lähteet: www.aamulehti.fi, www.ihanamaatuska.fi

Kuvan lähde: Viiden tähden keskusta, MY Arkkitehdit

4.4 Kansi & Areena

Arjen turvallisuus: Kotona monimuotoisuuden keskellä

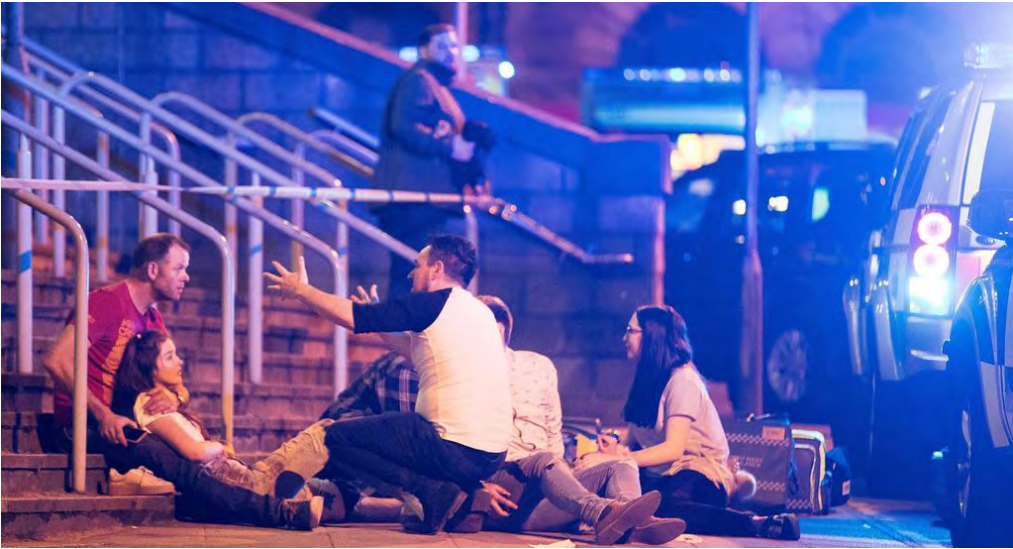
Alueen identiteetti rakentuu vähin erin. Raiteiden päälle luodaan puitteita Suomen tiheimmille ja toiminnallisesti monimuotoisimmille kaupunkitiloille. Pääradan kattava Kannen ja Areenan alue on valmistuttuaan Tampereen tehokkaimmaksi rakennettu kaupunginosa. Se edustaa erilaisia toimintoja sekoittavaa kaupunkitilaa voimallisemmin kuin mikään muu osa kaupungin keskustaa. Se, millaiseksi paikaksi ja eri toimintojen ympäristöksi alue muotoutuu, on kuitenkin vielä avoin kysymys. Kannen ja Areenan sekä samaan kompleksiin kytkeytyvän kasinon avautuminen synnyttää Tampereelle uuden sekä uudenlaisia yleisöjä ja esiintyjiä houkuttavan tapahtumatoimintojen mittakaavan: nyt rakenteilla olevassa vaiheessa alueelle valmistuu vuoden 2022 jääkiekon maailmanmestaruusturnauksen pääpaikaksi valittu tapahtuma-areena UROS LIVE sekä ensimmäinen newyorkilaisen Studio Libeskindin suunnittelema tornitaloista. Konsertit ovat aiempaa suurempia, samoin urheilutapahtumat ja muut kuluttamiseen rohkaisevat toiminnot, rahapelitoiminta mukaan lukien.

Kuvan lähde: Rami Marjamäki, Helsingin Sanomat

Muuttuva turvallisuus: Kaupunkitilan muuttuva mittakaava on itsessään turvallisuustekijä

Kannelle rakentuva kaupunki kokoaa yhteen paitsi erilaisia toimintoja myös eri mittakaavan ihmis- ja tavaravirtoja. Samalla kannen alitse kulkee huomattava osa valtakunnallisesta henkilö- ja tavararaideliikenteestä samoin kuin Tampereen seudullinen henkilöliikenne. Tämän rai- deliikenteen keskittymän täydentää vuonna 2021 käyttöön otettava seudullinen pikaraitiotie, joka alittaa rautatien. Tässä tihentymässä kohtaavat ja törmäävät monenlaiset kaupunkitilan käyttämisestä koskevat intressit ja tarpeet. Raskas tapahtumainfrastruktuuri synnyttää tapahtumatoiminnalle pääomarasitteen, jota katetaan tiloja tehokkaasti käyttämällä. Urheilu-, viihde- ja kulttuuritapahtumat seuraavatkin toisiaan nopealla syklillä. Erilaisten tapahtumien pystytys- ja purkuorganisaatiot sekä niiden henkilöstöt tapahtumapaikoilla vaihtuvat tiuhaan tahtiin, mikä voi olla turvallisuusriski.

Kuvien lähteet: Rex Features Ltd, Cobe & Lundén

Poikkeustilanteet: Uusi mittakaava tuo uudet uhkakuvat

Monimuotoisuus merkitsee erilaisia tapahtumia ja erilaisia tilankäyttäjiä, ja tapahtumien suuri määrä merkitsee suurta tilankäyttäjien määrää. Alue on uudenlaisten toimintojen näyttämö Tampereella, mikä saattaa altistaa sen ennen kokemattomille uhkakuville. Myös tilojen sovitaminen nopeasti erilaisten tapahtumien tarpeisiin altistaa kohteen ennakoimattomille tapahtumille, joilla voi äärimmillään olla vakavia ja vaikeasti hallittavia seurauksia. Suuret tapahtumat ovat houkutteleva maali terrori-iskuille, joiden torjunnassa tilojen hyvä valvottavuus on avainasemassa – kuin myös tilojen päivittäiskäytössä. Kohteen ja kulunvalvonnan merkitys korostuu.

5 Skenaariot

Tampereen yliopiston vetämään skenaariotyöhön osallistui laajasti eri alojen asiantuntijoita turvallisuuden ja tapahtumatoiminnan aloilta. Microsoft Teams -alustalla järjestettyjen etätyöpajojen kokonaisuus jakautui kahteen pääteemaan:

1. vaihe: Turvallisuuden strategisen yleiskuvan työpajat viranomaisille ja muille turvallisuustoimijoille

Strategisen tason työpajat tukivat osaltaan Tampereen turvallisuustilanteen kokonaiskuvan rakentamista sekä tarkastelukohteista laadittujen skenaarioiden hiomista erityisesti turvallisuusviranomaisten näkökulmilla. Kolmessa erillisessä työpajassa huhtikuussa 2020 osallistujille esiteltiin kaikki neljä senhetkistä skenaariota (Keskustori, Ratina, Särkänniemen tapahtumaranta, Kansi & Areena). Keskusteluissa arvioitiin skenaarioiden uskottavuutta sekä kohdealueiden turvallisuuteen vaikuttavia teknisiä ratkaisuja ja turvallisuushaasteita (ks. luku 5.5). Työpajoista saadun palautteen ja viranomaistarpeiden perusteella Keskustorin ja Ratinan alueille laadittiin lisäksi toiset b-skenaariot. Osallistujina oli toimijoita, jotka huolehtivat yleisestä ja tapahtuma-aikaisesta järjestyksenpidosta sekä varautuvat mahdollisiin hätä- ja poikkeustilanteisiin:

- Tampereen kaupunki, Pirkanmaan pelastuslaitos, Sisä-Suomen poliisilaitos, Pirkanmaan sairaanhoitopiiri, Pirkanmaan ELY-keskus, Turvallisuus- ja kemikaalivirasto Tukes, Punainen Risti

2. vaihe: Turvallisuuden kohdekohtaiset työpajat tapahtumatoimijoille

Strategisen tason viranomaistyyöpajoista siirryttiin "taktisiin", eli kohdekohtaisiin työpajoihin tapahtumatuottajien ja muiden kohteelle relevanttien toimijoiden kanssa. Heidän kanssaan keskityttiin erityisesti kohdealueiden erityispiirteisiin, tunnelmaan ja alueille tyypillisiin tapahtumaprofiileihin (ks. luku 4). Työpajat järjestettiin kesäkuussa 2020. Ensimmäinen työpaja keskittyi Keskustorin alueeseen ja se toteutettiin osana Tampereen kaupungin koordinoimaa kulttuuripuistotiimin kokousta. Toisen työpajan tarkastelukohteena oli Ratinan alue. Mukana työpajoissa oli sekä yksityisiä tapahtumatuotannon asiantuntijoita että kaupungin tapahtumaväkeä, kaupallisia toimijoita, kulttuurilaitoksia sekä kulttuurialan järjestöjä:

- Tampereen kaupunki, Tampereen Teatteri, Events Tampere, Pirkanmaan Kaarikoirat ry, Tampereen seurakuntayhtymä, Tampereen tilapalvelut, Sponda Oyj, AiCan Oy, Fullsteam Agency Oy, Prifest ry, Arkkitehdit MY

Kevään 2020 poikkeusolosuhteista johtuen Särkänniemen tapahtumarannalle Santalahdessa ei järjestetty omaa työpajaansa kesälle suunnitellun Rockfest-tapahtuman peruunnuttua. Junaradan päälle rakettuvan kannen ja UROS LIVE -areenan tarkastelua tapahtumapaikka-

na ei myöskään pidetty ajankohtaisena vaan parhaimmillaankin hyvin spekulatiivisena, minkä vuoksi sille ei järjestetty omaa työpajaa. Alueen kehitystä tullaan kuitenkin seuraamaan SURE-hankkeen myöhemmissä vaiheissa.

3. vaihe: skenaariovaiheen tuloksia kokoava sidosryhmäkeskustelu

Tunnelman ja turvallisuuden yhteispeliä pohdittiin SURE-hankkeen tapahtumassa 29.10.2020. Tilaisuus kokosi paikan päälle G Livelab Tampereen tiloihin sekä etäyhteyksien päähän noin 50 osallistujaa. Aluksi Tampereen yliopiston tiimimme esitteli kevään ja kesän 2020 työn tuloksia, etenkin edellä kuvattua yhteiskehittämisprosessia viranomaisten ja tapahtumatoimijoiden kesken. Tämän jälkeen turvallisuus- ja tapahtuma-alan asiantuntijoista koottu paneeli ruoti hankkeessa laatimiamme suuntaviivoja (luku 6 tässä raportissa) turvallisen tapahtumakaupungin kehittämiseksi Tampereella.

- Tallenne tapahtumasta on katsottavissa hankkeen nettisivuilla projects.tuni.fi/sure

Kuva: Laura Vanzo, Visit Tampere

5.1 Kestävästi turvallinen Keskustori

Skenaario A: kyberisku fanikatsomoon

Asetelma: ulkoa aiheutetun eskaloitumisen estäminen Keskustorin fanialueella

Tampereella pelattavan alkulohkon ottelut keräävät tuhatpäisen yleisön Keskustorille järjestetylle fanialueelle, jossa turnausvieraat ja kaupunkilaiset seuraavat Ratinan ottelutapahtumia jätinäytöiltä ja nauttivat UEFA:a sponsoroivan olutmerkin tuotteita. Iltaottelun toisella puoliajalla näytöt yhtäkkiä pimenevät, minkä jälkeen alueelle perustetut kassa- ja muut järjestelmät lakkaavat toimimasta.

Pelaavien joukkueiden kannattajien puhelimiin ilmaantuu viestejä, joissa vihjataan järjestelmien sabotoinnista vastustajajoukkueen hyväksi. Samalla Ratinan ottelutapahtumista syötetään disinformaatiota. Fanialuetta aletaan varmistaa tapahtumia koskevan epätietoisuuden vallitessa yhteistoiminnassa bränditurvallisuudestaan ja -mielikuvasta huolestuneiden sponsorien kanssa. Häiriötilanteen jatkuessa uhka tilanteen eskaloitumisesta käy ilmeiseksi: yhteyksien korjaaminen muuttuu joukkojen hallinnaksi.

Joukkueiden fanit lähtevät keskenään nujakoiden liikkeelle kohti Ratinaa. Viranomaiset asetuvat linjaan Hämeenkadun pohjoispuolelle suojaten raitiotiekäytävän. Fanit hajautuvat ja alkavat keskinäisen nujakoinnin lisäksi tuhota pienempinä ryhminä omaisuutta.

Kysymys: kuinka sekä suojata pääliikenneväylä(t) että tukahduttaa sirpaloituvat mellakat?

- Kuinka ja millaisen/millä keinoin saatavan tiedon varassa fanit saarrostetaan fanikatsomon alueelle siellä oleva omaisuus turvaten tai minne fanijoukot ohjataan hallitusti/turvallisesti hajotettavaksi?
- Kuinka järjestää ja turvata tiedonkulku viranomaisten, kisajärjestäjien ja fanialueen toimijoiden kesken?

Skenaario B: provokaatio eskaloituu väkivaltaiseksi kohtaamiseksi

Asetelma: väkivaltaiseksi muuttuva vastamielenilmaus yhteiskunnallisen manifestin esittäjiä vastaan

Tampereen Punaisen julistuksen 120-vuotisjuhlallisuuksien yhteydessä valmistaudutaan antamaan Keskustorilla yhdenvertaisuutta tukeva "T-2025 sateenkaarijulistus". Julistuksen lukijoita saattava kulkue etenee kohti Keskustoria ja Laikunlavaa Kauppakatua pitkin, koska raitiotieliiikenteen käynnistyminen on sulkenut Hämeenkadun kulkueilta. Viranomaiset ovat odottaneet julistusta vastustavien ryhmittymien vastaoperaatiota, mutta merkittäviä joukkojen kokoontumisia ei ole havaittu. Vain yksittäisiä, joidenkin vastaryhmittymien tunnuksia kantavia henkilöitä näkyy katukuvassa.

Kulkueen saavuttaessa Keskustorin vastaryhmittymien jäseniä ilmaantuu useina pieninä joukkoina hyödyntäen lukuisia, puistoista ja katuverkosta torille johtavia kulkureittejä. Kulkueen eteneminen pysäytetään torin itälaidassa juuri ennen Laikunlavaa siihen heitettävillä savu- ja muilla panoksilla. Moni etenkin kulkueen kärjessä on kiireisen ensiavun tarpeessa.

Kysymys: kuinka tunnistaa tuleva yhteenotto ilman selvää havaintoa joukkojen ryhmittymisestä?

- Mistä koottavan ja millaisen kaupunkitilassa havaittavaa käyttäytymistä koskevan ymmärryksen varassa yhteenotto pystytään ennakoimaan? Mitä tekoäly (AI) opetetaan eri tilanteissa ymmärtämään normaalina ja vastaavasti pitämään normaalista poikkeavana?
- Kuinka turvata ensihoidon pääsy Keskustorille, jonka ajoneuvoreitit ovat mahdollisesti tukkeutuneet?

TURVALLISUUSTOIMIJOIDEN JA -VIRANOMAISTEN NÄKEMYKSIÄ

Turvallisuudesta huolehtivien viranomaisten näkemyksissä korostui Keskustorin vaihteleva luonne: julkisen ja yksityisen järjestyksenvalvonnan tehtävät kohtaavat avoimessa kaupunkitilassa. Yksityinen järjestyksenvalvonta asettuu torille vain siellä järjestettävien tapahtumien yhteydessä, kun taas normaalioloissa tilan valvonta on julkista toimintaa. Keskustori on myös ihmismassojen näkökulmasta vaikeammin hallittava kuin pistemäinen Ratina, jossa esimerkiksi väkijoukon purkautuminen ja ulostuloreitit ovat Keskustoria helpommin ennakoitavissa.

Liikenteen ja tapahtumien yhteensovittaminen on yksi keskeisimpiä turvallisuus- ja sujuvuuskysymyksiä Keskustorin alueella: kuinka varmistaa väkijoukkojen hallinta ja seudullisesti merkittävien väylien toimivuus? Keskustan liikenneväylät tukkeutuvat varsin helposti pienempienkin tapahtumien aikaan. Toisaalla esimerkiksi Rantatunnelin mahdollinen sulkeminen voi tuoda monien kiertoreitit keskusta. Onnettomuustilanteissa ratikan tai muun runkojoukko liikenteen lamaantuminen heijastelisi väistämättä koko seudun (joukko)liikenteeseen.

Keskustorin luonne tapahtuma-alueena tulee lähitulevaisuudessa muuttumaan raitiotien tulon seurauksena. Hämeenkadun kiskot jakavat kaupungin ytimen selkeämmin pohjoiseen ja eteläiseen tapahtuma-alueeseen. Raitiotien sujuvan liikennöinnin varmistamiseksi keskusta-alueen muiden tapahtumapaikkojen (Eteläpuisto, Laukontori) rooli voi kasvaa.

**”RATIKAN RISKIANALYYSEISSA ON POHDITTU, ETTÄ
KORKEAMMAN RISKIN SUURTAHAHTUMAT TULISI
OSOITTAA MUUALLE KUIN KESKUSTORILLE”**

5.2 Spektaakkeliien Ratina

Skenaario A: kyberisku ottelun aikana

Asetelma: turvaringin sisältä (Ratina) käynnistyy provosoitu johdettu mellakka

Ottelun aikana tapahtuu kyberisku: disinformaatiota levitetään hakeroitua tapahtuma-applikaatiota ja/tai sosiaalista mediaa hyödyntäen. Provosoinnin ydinväite on, että VAR-videotarkastuslaitteistoa tai jotakin muuta peliin vaikuttavaa teknistä järjestelmää on peukaloitu toisen joukkueen eduksi. Viestit kohdistetaan erilaisiin sisällöihin, painotuksin ja väittämin stadionille ja muiden fanien keskuuteen.

Ottelua koskevan tiedon epäsymmetria stadionilla ja turvaringin ulkopuolelle jäävällä alueella kasvaa. Stadionilla eri kannattajaryhmät pidetään erillään toisistaan, turvaringin ulkopuolella olevat kannattajat nahistelevat Ratinan suvannon tuntumassa, ravintolalaivoilla tilanne koetaan uhkaavana. Levottomuuksien johtohenkilöitä pyritään tunnistamaan stadionilta (tapahtumajärjestäjien turvayksikkö) ja turvaringin ulkopuolelta (poliisi). Pelkona on Keskustorin etelälaidan uudelta ravintola-alueelta Ratinaa kohti lähtevät fanijoukot. Kävelykaduksi muutettu Aleksis Kiven katu kärsii: kadunkalusteita revitään irti ja liikkeitä tuhotaan.

Kysymys: kuinka hallita (kaupunkia tuntemattoman) joukon liikkeitä ja toimintaa?

- Kuinka provosoitunut kannattajajoukko harvennetaan viivyttämällä fanien lähtöä stadionilta ja estetään a) muille katsojille stadionin tuntumassa sekä b) ihmisille ja omaisuudelle kaupungissa aiheutuva uhka?

Skenaario B: tulipalo festivaaleilla

Asetelma: inhimillinen erehdys ja laitevika tukkivat evakuointitilanteessa pääpoistumisväyliä

Konserttiasussa stadion vetää 30 000 katsojaa ja on viimeistä sijaa myöten täynnä. Alueen ulkopuolella on lisäksi tuhansia kesäillasta ja tapahtuman tunnelmasta nauttivia kaupunkilaisia. Toimintahäiriön vuoksi ylikuumentunutta teknistä laitetta lähdetään kesken tapahtuman siirtämään ulos stadionilta. Kentän tasolta ulos johtavassa käytävässä laitteeseen joutuu erehdyksessä tulenarkaa materiaalia. Laite syttyy palamaan, aiheuttaa runsaasti savua käytävään ja välittömän tulipalovaaran.

Konsertti keskeytetään hetkellisesti ja yleisöä aletaan harkinnan jälkeen evakuoida. Kentän tasolla olevat katsojat pyrkivät kohti tuloreittiään, joka on nyt vaara-alue; heidän keskuudessaan syntyy epätietoisuus turvallisesta reitistä kohti käytettävissä olevia uloskäyntejä. Uloskäynnit ruuhkautuvat ja ajatus suurpalon uhasta sekä mielikuvat konserttipaikoissa eri puolilla maailmaa tapahtuneista tulipaloista lisäävät paniikin tuntua.

Evakuointitilannetta koskevat hätäviestit annetaan monikanavaisesti: Artistin lavanäytön yleisopastus, katsomon opastintaulut ja puhelimiin annettavat hätäviestit otetaan käyttöön. Valaisinpylväistä suunnattavat voimakkaat värivalot ohjaavat käytössä oleville uloskäynneille.

Kysymys: kuinka muodostettu tilannekuva jaetaan yleisölle ja pelastajille?

- Kuinka lavanäyttö kytketään osaksi hätäviestijärjestelmää? Kuinka vaihtoehtoiset poistumisreitit osoitetaan kentän tasolla olevalla massiiviselle yleisömäärälle?

TURVALLISUUSTOIMIJOIDEN JA -VIRANOMAISTEN NÄKEMYKSIÄ

Turvallisuusasiantuntijat pitivät Ratinan alueella syntyvää skenaarioiden mukais- ta hämminkiä tai paniikkia oleellisena riskinä ja potentiaalisena tapahtumakulkuna. Väkijoukkojen hallinta ja ohjaaminen nähtiin ahtaassa tilassa haastavaksi: suur- tapahtumien aikaan tuhansien ihmisten pakkautuminen alueelle voi vaikeuttaa sairaan- hoidon työtä ja kohteiden saavuttamista niin tapahtumassa kuin sen ulkopuolella. Ratinan tapahtumat vaativat siten huolellista ennakointia ja varautumissuunnitelmia.

Konsertti- ja urheilutapahtumien välillä on eroja, sillä konserttitilanteessa väkimäärä asettuu stadionilla toisin kuin urheilutapahtumassa. Ratinan alueen ahtaus korostuu. Konserttitilanne nähtiin haastavampana, sillä yleisöä on paikalla enemmän, kiinteiden katsomorakenteiden lisäksi myös kenttäalueelle levittäytyneenä. Lavarakenteet ovat voineet tuoda muutoksia stadionin poistumisväyliin.

**”IHMISET POISTUVAT YLEENSÄ SAMAA REITTIÄ
KUIN MITÄ OVAT TULLEET, MINKÄ VUOKSI MYÖS
VAIHTOEHTOISTEN REITTIIEN KOROSTAMINEN
ON TÄRKEÄÄ POISTUMISTILANTEISSA”**

5.3 Joutomaan uusi elämä

Skenaario: Paniikki puistokonsertissa

Asetelma: sään ääri-ilmiön aiheuttama massapaniikki puistokonsertissa vasta käyttöön otetulla tapahtuma-alueella

Tapahtumakentällä järjestetään puistokonsertti. Sen esiintyjät vetävät alueelle runsaasti ajanvietettä. Alueelle on järjestetty samanaikaisesti useampia lavoja, minkä lisäksi paikalle on saapunut muita palveluntarjoajia. Kaikille avoimessa puistokonsertissa ei ole ikärajaa eikä tapahtuma-aitoja. Järjestäjät ovat arvioineet osallistujamäärän enimmillään muutamaan tuhanteen, mutta kaunis kesäpäivä vetää alueelle odottamattoman paljon uudesta tapahtumasta ja tapahtuma-alueesta kiinnostuneita tulijoita. Tapahtuman läheisyyteen saavutaan myös Näsijärven suunnasta veneillä ja saunautoilla. Osa aluksista pyrkii rantautumaan ja osa yleisöstä rannalta lautoille, vaikka täyttömaan perustan muodostavat lohkarit vaikeuttavat kulkua rantaviivan tuntumassa.

Raju ukkosmyrsky, raekuuro ja kova pohjoistuuli alkavat tuhota konserttia varten pystytettyjä rakenteita. Sähköt katkeavat, äänentoisto ja valaistus pettävät, käytössä ei ole erillistä järjestelmää hätäpoistumisreittien osoittamista varten. Veneitä joutuu merihätään. Rannalla oleva yleisö juoksee suojaan rajuilmalta Onkiniemen rakennuksiin ja jatkaa katosalueiden täytyttyä eritahtisena, yhä kasvavana joukkona tungostuvan Rantaväylän siltarakenteiden ja lopulta myös tunnelin suojiin.

Kysymys: kuinka nopeasti, liikennevirtojen hallinnan työkaluja hyödyntäen, ehditään reagoida tilanteen eskaloitumiseen?

- Saadaanko eri kameralähteiden ja sensoreiden tuottaman informaation perusteella jäsennettyä riittävän nopeasti yhteinen tilannekuva poliisin, pelastuslaitoksen ja Tieliikennekeskuksen välillä?

TURVALLISUUSTOIMIJOIDEN JA -VIRANOMAISTEN NÄKEMYKSIÄ

Särkänniemen tapahtumaranta on kaupungin uusimpia tapahtuma-alueita, eikä alueella ole siten vielä vakiintuneita turvallisuuskäytäntöjä. Työpajoissa kuullut turvallisuustoimijat ja viranomaiset olivat yhtä mieltä siitä, että alueen käyttöön liittyy monia haasteita – eräs osallistuja kuvasi aluetta varautumisen näkökulmasta ”mustaksi aukoksi”. Alue on etenkin liikenteellisesti haasteellinen sekä alueelle että sieltä pois johtavien reittien osalta: Poislähtevä liikenne, jättöliikenne sekä väylät jalankulkijoille ovat kaikki tavalla tai toisella hankalia.

Koska tapahtumaranta on uusi kohde, myöskään kaupunkilaisilla ei ole vakiintunutta tietoa parhaista reiteistä. Kohteen löytäminen voi olla vaikeaa ilman kunnon opasteita, ja tapahtumien aikaan luonnollisesti toisiaan seuraavat ihmisryhmät voivat huomattaen päätyä väärin paikkoihin. Järven rannalla oleva puistoaukea voi myös olla altis erilaisille luonnonilmiöille. Tuuli järven suunnalta voi olla lavarakenteille riski ja vaikeiden sääolojen iskiessä nopea poispääsy alueelta voi osoittautua hankalaksi.

Työpajassa pohdittiin myös läheisen Rantatunnelin merkitystä tapahtumien turvallisuudelle: Se joudutaan sulkemaan pienemmissäkin häiriötekijöissä. Tunnelissa esiintyy myös etenkin yöaikaan usein hyvin suuria ylinopeuksia. Tunneliin eksyvät satunnaiset kulkijat ovat liikenteen hallinnalle massaliikettä suurempi haaste, sillä tapahtumiin voidaan ennalta varautua esimerkiksi lisäämällä valvontaa. Tunnelin mahdollinen sulkua voisi kuitenkin vaikeuttaa hälytysajoneuvoliikenteen kulkua TAYS:in suuntaan.

Työpajan perusteella Särkänniemen tapahtumarannan tulevalle käytölle olennaista on suunnitella, miten tuoda ihmiset hallitusti paikalle sekä saattaa heidät pois – niin normaalioloissa kuin poikkeustilanteissakin. Turvallisen kulkukulttuurin luominen pitäisi siis olla lähtökohta alueen käyttöönotossa.

**”POISLÄHTEVÄ LIIKENNE ON NÄHTY
SUURIMMAKSI HAASTEEKSI, MENOLIIKENNEKIN
ON YKSINKERTAISEMPAA KUN VÄKEÄ SAAPUU
VÄHITELLEN. POISTUMINEN TAPAHTUU MELKEIN
YHDELLÄ KERTAA, RYPPÄÄNÄ, EIKÄ POISTUMISREITTEJÄ
OLE KESKUSTAN SUUNTAAN MONTAA”**

5.4 Elämää neliulotteisessa kaupunkitilassa

Skenaario: Pommiuhka tapahtumakaupungissa

Asetelma: korkean profiilin tapahtumakohde uhattuna

Kannen tapahtuma- ja elämysalueella on käynnissä useita rinnakkaisia tapahtumia, joihin on saapunut kaupungin ulkopuolelta pitkin päivää yleisöä eri suunnista tulevilla junilla: Suomi kohtaa Ruotsin maailmanmestaruuden ratkaisevassa finaaliottelussa, kasinolla pelataan ammattilaispokerin huippuottelu, joka televisioidaan ympäri maailman, ja Daniel Libeskind on tullut juhlistamaan kannen korkeimman tornin ja samalla toimistonsa kansiprojektin päävaiheen valmistumista.

Harvakseltaan iskuja tehnyt, jo hajonneeksi luultu ryhmittymä ilmoittaa asettaneensa pommin jonnekin kannen alueelle. Mikäli ryhmittymän lunnasvaatimuksiin ei suostuta, pommi lauantaa pääradan liikenteen. Pommin sijainnin ryhmä ilmoittaa paljon ihmisuhreja aiheuttavaksi. Libeskindin tornit muistuttavat toimiston Ground Zero -kilpailutyötä, mikä lisää huomioarvoa terroriteolle.

Kysymys: minne alueella oleva suuri ihmismäärä, josta 14 000 areenalla, saadaan evakuoitua?

- Kuinka nopeasti kamera-, sensori- ja muun aineiston turvin määritetään turvallisimmat alueet ja potentiaalisimmat mahdollisten pommien sijoituspaikat?
- Kuinka pienentää riskiä, että uhka tulee alueelle pääsyn saaneiden toimijoiden suunnasta?
- Kuinka nopeasti juna- ja asemakeskuksen kanssa risteävä liikenne saadaan uudelleenorganisoidua?

TURVALLISUUSTOIMIJOIDEN JA -VIRANOMAISTEN NÄKEMYKSIÄ

Kannen ja areenan alue on valmistuessaan erityinen, huomiota ja kiinnostusta puoleensa vetävä uudenlainen osa kaupunkiympäristöä. Alue edustaa uutta ydinkeskustaa, se on kokonainen uusi kaupunginosa. Samoin kuin tapahtumaranta, myös rakentuvan kannen ja areenan alue on kaupunkitilana ja sen käyttöä koskevien käytäntöjen osalta täysin tuntematon osa kaupunkia. Se vakiintuu tavalla tai toisella osaksi kaupunkilaisten käyttöympäristöä vasta ajan myötä.

Kannen ja UROS LIVE -areenan tapahtumilla on rautatiestä johtuen jopa valtakunnan mittainen vaikutusalue. Kun monenlaiset virrat kohtaavat, uhka (ja etenkin sen toteutuminen) vaikuttaa moneen suuntaan. Turvallisuusasiantuntijoiden mukaan pommiskenaario on aina mahdollinen, joskin onnettomuustilanne kuten kloorivuoto on kuitenkin todennäköisempi kuin varsinainen terrorismi. Kuitenkin jo pelkkä *uhkaus* pommista luo haastavan hallintatilanteen mahdollisen pommin olemassaolon todentamiseksi ja valvonnan järjestämiseksi.

Alueen mittakaavan ja keskeisyyden vuoksi turvallisuustoimien tulee olla omaa luokkaansa. Viranomaiset pohtivat esimerkiksi, kuinka laajalta alueelta tilannekuva pitäisi osata rakentaa. Työpajojen osallistujat pohtivat myös evakuoinnin haastavuutta: millä tavoin jopa 30 000 ihmistä saadaan evakuoitua ja kuljetettua nopeasti suojaan? Missä on riittävän iso alue, jonne evakuoituja voidaan koota? Junaradan läsnäolo kannen alla tunnistettiin ilmeiseksi riskilähteeksi. Skenaariossa kuvatus pommiuhkan tapauksessa olisi ratkaistava, kuinka juna- ja muu liikenne ohjataan muualle tutkintaa tehtäessä tai todentamisen perusteella.

**”TAPAHTUU MITÄ TAHANSA, TIEDON LUOTETTAVUUS
JA KOHERENTIN TILANNEKUVAN RAKENTAMINEN
SUHTEESSA SUUNNITELTAVIIN, NOPEITA RATKAISUJA
EDELLYTTÄVIIN TOIMENPITEISIIN ON KESKEINEN HAASTE.”**

5.5 Turvallisuushaasteet ja teknologiat kohteissa

Osana työpajojen sarjaa keskeisten turvallisuus- ja tapahtumatoimijoiden kanssa keskusteltiin kunkin kohteen erityispiirteistä sekä teknologioista, joilla erityispiirteistä kumpuaviin mahdollisiin turvallisuusuhkiin voidaan vastata. Tampereen kaupungin intresseistä ja investointitarpeista johtuen keskityimme etenkin valaistuksen, kameravalvonnan, opastuksen ja liikkumisen rooliin turvallisuuden suunnittelussa. Keskustelujen pohjalta laadittiin keskeisimmät kohdekohtaiset havainnot kokoava taulukko:

Taulukko 1. Turvallisuushaasteet ja -teknologiat

4 turvallisuus-haastetta	Ratina	Keskustori	Santalahti	Kansi ja Areena
Kameravalvonta 	Väkijoukkojen sijainti ja liike	Joukkojen liikkeen ennakointi	Liikennekameroilla voitava seurata ihmisvirran määrää myös tiealueiden ulkopuolella	Teknologian ja ihmisvetoisen henkilövalvonnan yhdistelmä
Dynaaminen valaistus 	Väkijoukkojen ohjaaminen mm. valotehoa nostamalla	Viranomaisen kenttäyksikön ohjaaminen älykkäällä valaistuksella	Valaistuksen käyttö tapahtumakävijöiden ohjaamisessa, sähköjen säilyttävä myös sään ääritilanteissa	Valaistus osa integroitujen järjestelmien kokonaisuutta
Fiksut opasteet 	Mainosnäyttöjen yms. hallintaoikeudet. Tapahtumakävijöille reaaliaikainen tieto esim. tapahtumasovelluksella	Keskustorin runsas teknologinen varustelu, eriytyy pohjois- ja eteläsuunnassa, uudet älypysäkit ratikan myötä	Älykäs opastus maastossa ja virtuaalisesti: monikanavaisuus ja reaaliaikaisuus	Poikkeustilanteessa opas- ja infotaulut pitäisi nopeasti saada tiedottamisen käyttöön
Älykäs liikenne 	Vaihtoehtoisten reittien löytäminen pelastukselle ahtaissa oloissa (liikennehäiriöiden heijastusvaikutukset)	Tapahtuma-alueiden suunnittelussa huomioitava seudullisen runkojoukko-liikenteen sujuvuus (ratikka!)	Vt12 dominoi liikenneympäristöä: jättö- ja noutoliikenne edellyttävät ratkaisuja, kevyen liikenteen väylät riittämättömät	Useiden liikenneväylien risteäminen tekee kohteesta haastavan

Kameravalvonta (*camera surveillance*)

Kameravalvonnan tarpeet liittyivät etenkin suurten väkijoukkojen sijainnin ja liikkeen seurantaan. Ratinaassa videovalvonta näyttäytyi erittäin tarpeellisena etenkin sairaanhoidolle, jonka tulee pystyä ohjaamaan yksiköitään oikeasta suunnasta väkijoukkoon ajautumatta kuitenkaan sumppuun ahtaalla tapahtuma-alueella. Pelastuksen, poliisin ja sairaanhoidon kenttäjohto katsoo isoa kuvaa ja ohjaa yksiköitä erillisestä tilannekeskuksesta käsin. Virtuaalimalleilla ja videoanalytiikalla voidaan etukäteen mallintaa, jopa koneoppia, väkijoukkojen erilaista liikkedintää ja harjoitella joukkojen liikkeen ennakointia esimerkiksi Keskustorin tapauksessa, jossa mahdollisia poistumisreittejä on useita.

Santalahdessa Särkänniemen tapahtumarannassa viranomaisia pohditutti etenkin alueella liikkuvien ihmisten määrä, jota voitaisiin arvioida kamerateknologialla. Videovalvonta nähtiin erityisen tärkeäksi juuri Santalahdessa, minkä vuoksi sähköjen tulee säilyä myös skenaarion kuvaamassa sään ääritilanteessa. Rantatunnelin osalta on käytössä kameratekniikkaan perustuva häiriönhallintajärjestelmä. Sen videokuvien perusteella pystytään myös nopeasti havaitsemaan, mikäli tunneli pitää sulkea sinne hakeutuvien ihmisten vuoksi. Liikenteenhallinta saa häiriöviestit omien valvontajärjestelmiensä kautta, mutta myös tapahtuman johtokeskus voi viestiä asiasta tieliikennekeskukselle ja tunnelin sulkemisesta tehdään tarvittaessa viranomaispäätös. Liikennekamerat osaavat seurata myös tealueen ulkopuolisia, siihen mahdollisesti vaikuttavia kohteita, kuten tapahtuma-alueen reunaa. Tunnelin kameravarustelu on jo sellaisenaan varsin kattava, ja sitä voidaan hyödyntää myös tapahtumien aikaan. Spontaanisti syntyvät tapahtumat asettavat kuitenkin haasteita viranomaisten varautumiselle.

Älykäs ja dynaaminen valaistus (*smart lighting*)

Valaistukseen halutaan panostaa Tampereella, ja kaupunki onkin selvittänyt viranomaisten tarpeita ulkovalaistuksen suhteen. Turvallisuusviranomaiset näkivät paljon mahdollisuuksia valaistuksella, jota pystytään hallitsemaan ja muokkaamaan esim. väkijoukkojen ohjaamisen tarpeisiin. Tapahtumien aikaan älykäs valaistus voisi toimia ihmisten liikkumisen ohjaamisen ja opastuksen välineenä: ohjaaville valojärjestelmille tai -ketjuille voisi olla tarvetta etenkin Särkänniemen tapahtumarannassa, jonka uutuuden vuoksi reitistö alueelle ja takaisin ei ole vielä hahmottunut. Toisaalta pohdittiin, miten hyvin valaistus palvelisi kulkijoita valoisina kesäiltoina. Ratinan alueella tunnistettiin tarve lisävalaistukselle etenkin kesäajan ulkopuolella järjestettävissä tapahtumissa.

Muunneltavalla valaistuksella voitaisiin ohjata myös viranomaisia löytämään oikeaan paikkaan väkijoukossa kohdennetun valaistuksen avulla. Esimerkiksi sairaanhoidolla on haasteita löytää hoitoa tarvitsevia väenpaljoudesta esimerkiksi vapun aikaan. Vastaavasti valaistustason väliaikainen nostaminen voisi palvella poliisia ja pelastusta poikkeustilanteissa. Tämä vaatisi valaisinkohtaisen säätämisen sijaan ennalta ohjelmoituja malleja, jotta poikkeustilanteissa voidaan reagoida riittävän nopeasti. Samanaikaisesti on kuitenkin huomioitava kiinteän valaistuksen merkitys turvallisuustekijänä ja esteettömyyskysymyksenä esimerkiksi näkövammaisille.

Fiksu opastus (*wayfinding & guidance*)

Asiantuntijat pohtivat keskustan erilaisten näyttöjen roolia opastamisessa ja sitä, kuinka koko järjestelmä saataisiin toimimaan poikkeustilanteessa, kun vain osa näytöistä on kaupungin omistamia. Näyttöjen osalta nähtiinkin tarpeelliseksi selvittää, millaisin sopimuksin, ehdoin tai luvin mainospaikkojen hallintaoikeuksia voitaisiin tarvittaessa siirtää johtokeskukselle.

Etenkin kesäisin ja suurten kaupunkifestivaalien aikaan kaupungissa vierailee paljon ulko- paikkakuntalaisia ja ulkomaalaisia. Vieraassa kaupungissa liikkujalle opastus on avainasemassa sujuvan tapahtumakokemuksen synnyttämisessä. Fiksuilla opasteilla voitaisiin vastata etenkin reaaliaikaisen tiedon tarpeeseen. Parhaimmillaan fiksun opastuksen järjestelmä muodostuu ohjaavan valaistuksen, älynäyttöjen ja -opasteiden sekä esimerkiksi mobiilisovelluksen yhteispelinä. Järjestelmän tulisi mahdollistaa viestintä ihmisille myös tilanteessa, jossa internet-yhte-

ydet ovat jostain syystä alhaalla. Toimiva opastus tukee osaltaan kuluttajaturvallisuuslain toteutumista, kun osallistujille annetaan riittävästi tietoa kohteessa olevista mahdollisista riskeistä. Osallistujien tilannetietoisuuden rakentaminen tukee myös heidän osallisuuttaan turvallisuuden muodostamisen kokonaisuudessa.

Monikanavaisuus (ja -kielisyys) on kaiken kaikkiaan etu opastamisessa, sillä erilaiset ihmiset hyödyntävät erilaisia opastuksen muotoja, ja tiedon vastaanottokyky voi vaihdella eri aikoina ja eri tilanteissa. Toisaalta suunnittelussa voidaan huomioida ihmisille ja väkijoukoille tyypilliset käyttäytymismallit, kuten se, että yleensä ihmiset pyrkivät poistumaan samaa reittiä kuin mitä ovat tulleet. Tämän vuoksi tarvitaan opasteita myös vaihtoehtoisten reittien korostamiseksi poistumistilanteissa ja etenkin silloin, jos tietyt kulkureitit ovat syystä tai toisesta poissa käytöstä. Toisaalta ihmisille on tyypillistä seurata väkijoukossa edellään kulkevia. Älykään opastamisen ratkaisuja punnittiin etenkin Särkänniemen tapahtumarannan kontekstissa, jossa korostui tarve toimivalle ja katkeamattomalle kulunohjaukselle aina keskustasta Santalahteen ulottuvalla matkalla. Myös Kansi & Areena -kompleksissa koordinoitavien kohteiden lukumäärä on suuri ja väkijoukoille tarvitaan useita evakuointireittejä.

Älykäs ja kestävä liikkuminen (*smart & sustainable mobility*)

Älykäs liikenne tarkoittaisi keskustan alueella niin yleistä liikennevirtojen ohjausta kuin erityistä, esimerkiksi pelastuslaitokselle räätälöityä ajoreittien tai vaihtoehtoisten reittien osoittamista. Tapahtumien ketjuuntuminen ja heijastukset koko keskusta-alueelle vaativatkin toimivaa viranomaisten välistä yhteistyötä ja tiedonvaihtoa. Liikenteen häiriöt esimerkiksi Ratinaassa heijastuvat nopeasti Viinikan, Hämeenpuiston ja Rantatunnelin suuntaan – vastaavasti Rantaväylän sulkeutuminen toisi Ratinan lähialueille enemmän liikennettä ja sitä kautta riskejä liikenteen ja väkijoukkojen kohdatessa. Ratinan suur tapahtumien osalta keskusteltiin mahdollisuuksista hyödyntää teknologiaa muun muassa ensihoidon tukena väkijoukossa: mönkijöillä liikkuvia yksiköitä avustaisivat kännykkään annettava, joukkojen tiivistä ja liikettä koskeva tilannetieto sekä niihin perustuvat suunnistusohjeet avunsaajan luo.

Keskustori on tarkastelluista alueista intensiivisimmin varustettu erilaisin valvovin, opastavin ja turvaavin teknologioin. Liikenteellisen intensiteetin vuoksi myös älykkään liikkumisen ratkaisut ovat tärkeitä – varsinkin tulevaisuudessa, kun ratikkareitti risteää eri syistä torilla liikkuvien ihmisjoukkojen kanssa. Raitiotien liikennöinnin häiriintyminen haittaisi merkittävästi seudullisen runkojoukko liikenteen toimivuutta. Tämän vuoksi riskianalyseissa on pohdittu, että korkeamman riskin suur tapahtumat tulisi osoittaa muualle kuin Keskustorille.

Integroituvat turvallisuushaasteet ja teknologiaratkaisut

Edellä turvallisuushaasteita ja niihin vastaamiseksi kehitettäviä älykkäitä teknologiaratkaisuja tarkasteltiin erillisinä turvallisuutta edistämään tarkoitettuina elementteinä. Tällainen eriyttäminen on sikäli perusteltua, että eri teknologioiden hankinta on eri toimijoiden käsissä. Myös hankintaan ja sen valmisteluun käytettävä asiantuntemus on eriytynyttä, samoin aikataulut, joiden puitteissa käyttöönottoprosessi etenee suunnitelmasta hankintaan, asennukseen ja valmiin järjestelmän liittämiseen ohjausjärjestelmään.

Saatava ratkaisu voi palvella suppeasti ymmärrettyjä tapahtumaturvallisuuden tarpeita, jos tapahtuma-alueita tarkastellaan esimerkiksi liikennejärjestelmän solmupisteinä tai kriittisinä joukkojenhallinnan hotspoteina. Tällöin tapahtuma voidaan ketjuttaa tai lohkoa kronologisesti erilaisiksi vaiheiksi, joiden hallinnassa eri teknologioilla on erilainen painoarvo. Laajemmasta kaupunkiturvallisuuden edistämistä painottavasta näkökulmasta tarkasteltuna tällaista teknologioiden eriyttämistä voidaan kuitenkin pitää haitallisena. Jo eri organisaatioiden keskinäinen työnjako uhkaa siilouttaa turvallisuuden ylläpitämisen: eri viranomaisilla on erilaisia näkemyksiä kriittisimmistä toiminnoista ja painotuksista omien tehtäviensä ja niistä johdettavien tarpeiden pohjalta. SURE-hankkeen työpajoissa ja viranomaisten kanssa käydyssä vuoropuhelussa onkin säännöllisesti todettu tarve rakentaa sekä yhteistä näkemystä turvallisuudesta että valmiutta kehittää viranomaisrajat ylittävää yhteistoimintaa.

Kun näkökulma asetetaan kokonaisen kaupungin tasolle ja tunnistetaan sen piirissä olevat tarpeet turvallisuuden ylläpidolle, näyttäytyvät myös edellä tarkastellut teknologiaratkaisut toisenlaisessa valossa. Ei ole olemassa erillistä kameroilla katsottavaa kaupunkia, valaistavaa kaupunkia tai kaupunkia, jonka erilaisia liikkumisvirtoja pyritään sujuvoittamaan opastin- ja muilla järjestelyillä. On olemassa yksi kaupunkitila, jonka eri toiminnot yhdessä jakavat. Tätä kaupunkia katsotaan kameroilla, valaistaan sekä siinä liikkumista sujuvoitetaan. Oleellista tällöin on, kuinka havainnot kaupungissa tapahtuvista asioista ymmärretään, kuinka tätä ymmärrystä erilaisin teknologioin muodostetaan ja kuinka tämä ymmärrys saadaan sisällytettyä kaupungin kehittämiseen, palvelemaan sen käytettävyyttä sekä kaupunkilaisille että tapahtumakävijöille.

Kuva:
Laura Vanzo,
Visit Tampere

6 Kymmenen suuntaviivaa turvallisen tapahtumakaupungin kehittämiseksi

Tähän raporttiin on koottu keskeiset havainnot, opit ja yhteiskehittämisen tulokset Tampereen yliopiston vastuulla olevista vaiheista SURE-hankekokonaisuuden neljännessä työpaketissa (*WP4: Co-creation, citizen engagement and service design for urban security*). Työn tavoitteena on ollut eri sidosryhmiä osallistavan prosessin avulla tuottaa tietoa kaupunki- ja tapahtumaturvallisuuden suunnitteluun ja kehittämiseen, sekä osoittaa uudenlaisten teknologioiden käytön mahdollisuuksia ja haasteita turvallisen tapahtumakaupungin tuottamisessa.

Prosessissa ovat korostuneet erityisesti tapahtumaturvallisuuden tarpeet ja siten konkreettisesti turvallisiksi ja turvallisesti tuotettavat tapahtumat. Tapahtumaympäristöt ovat kuitenkin tiloja, joihin ja joissa erilaiset kaupunkimaiset toiminnot ja tilanteet tiivistyvät. Niissä suuret ihmisjoukot ja erilaiset liikkumiskäytännöt kohtaavat kulttuurin, urheilun ja viihteen koko kirjon sekä siihen kytkeytyvät kaupalliset intressit ja monenlaiset ansaintalogiikat. Tämän lisäksi tapahtumiin kytkeytyvät kaikki suurten joukkojen kohtaamisesta aiheutuvat riskit ja kielteiset oheisi-
miöt. Vuosina 2020 ja 2021 on korostunut erityisesti joukkojen ja terveysturvallisuuden välinen suhde. Tapahtumaympäristöjä suunniteltaessa kohdataankin tiivistyneessä muodossa ilmiöitä, jotka resonoivat myös kokonaisen kaupungin mittakaavassa kohdattavien, turvallisuutta koskevien suunnittelukysymysten kanssa.

Tässä luvussa esitämme suuntaviivoja turvallisen tapahtumakaupungin kehittämiseksi kiteyttäen havaintomme kymmeneksi suunnittelua koskevaksi teesiksi (kuva 9). Nämä teesit tai suuntaviivat on jaoteltu kolmeen eri luokkaan sen perusteella, millaiseen kontekstiin ne liittyvät: onko kyse ensisijaisesti ihmisten välisestä kanssakäymisestä (*sosiaaliset*), teknologisten ratkaisujen synnyttämistä vaikutuksista tai reunaehdoista (*teknologiset*) vai ko näiden kahden ulottuvuuden välillä tapahtuvista kohtaamisista ihmisten ja teknologioiden kesken (*sosiotekniset*).

Laaditut suuntaviivat pureutuvat etenkin turvallisuuteen ja tapahtumien tunnelmaan vaikuttavien *toimijoiden keskinäiseen vuorovaikutukseen, joka parhaimmillaan on näiden saumatonta yhteistyötä*. Suunnittelun tarpeisiin on kuitenkin hahmotettava tapahtumien erilaiset tilalliset puitteet sekä niiden heijastumat toimijoiden väliseen vastuujakoon: Yhteistyötä tarvitaan etenkin *tapahtuma-alueiden ja julkisen tilan saumakohdissa*, joissa vastuu siirtyy kaupungin, turvallisuusviranomaisten ja tapahtumatoimijoiden välillä – tai ei ainakaan jäsenyksiä kaikissa tilanteissa täysin yksiselitteisesti. Tyypillisenä esimerkkinä näistä ”harmaista alueista” ovat tapahtumapaikkojen ympärysaluudet, jotka vetävät etenkin kesäisin puoleensa tapahtumahulinasta nauttivia ajanviettäjiä. Skenaariotyöpajoissa viitattiin usein niin sanottuun pussikaljarinkiin, jollainen muodostuu helposti varsinaisen tapahtuma-alueen ympärille.

Tämäkin ilmiö kuuluu tapahtumakaupungin luonteeseen, jossa tapahtuma-aikaisella kuhinalla voi olla huomattavia aluetaloudellisia vaikutuksia. Se tuo osaltaan tunnelmaa sekä asiakasvirtoja lähialueen terasseille ja ravintoloille. Haasteeksi työpajoissa tunnistettiin kuitenkin sen määrittäminen, kuinka tapahtuman reuna-alue tulisi nähdä ja kuinka sen kanssa tulisi toimia – tai suorastaan mitä sille pitäisi tehdä: kuka voisi tehdä, kenen pitäisi tehdä ja mitä? Tulisiko reuna-alueet huomioida osana tapahtumakaupunkistrategiaa tai suorastaan sisällyttää siihen?

Työpajoissa kuullut tahot vahvistivat, että vaikka yhteistyö eri toimijoiden välillä toimii jatkuvasti paremmin, on siinä edelleen paljon parantamisen varaa. Muun muassa *tapahtumien jälkipuinnesta pitäisi päästä nykyistä tehokkaammin eteenpäin*: Kuinka tiivistää keskusteluyhteyttä viranomaisten ja eri sidosryhmien välillä niin, että jälkipuinnin tulokset näkyisivät konkreettisesti kaupunkikuvassa? Jotkut osallistujista peräänkuuluttivat ammattimaisen tapahtumajärjestämisen riittävää dokumentaatiota viranomaisten ja järjestäjien välillä. Tämä voisi tukea valvontavastuun jakamista julkisten ja yksityisten tilojen välillä ja sujuvoittaa yhteistyötä eri toimijoiden kesken riippumatta siitä, kenen vastuulla eri paikat ovat.

Kaupunkiturvallisuuden keskeisenä sosiaalisena kysymyksenä on *julkisen kaupunkitilan käyttö, joka vaatii toisaalta pelisääntöjä, toisaalta kannustamista*. Vaikka tässäkin työssä fokus on järjestetyissä tapahtumissa ja niiden turvallisuudessa, on kaupunkitilan ominaispiirteenä ennen kaikkea spontaanien kokoontumisten mahdollisuus. Kaupunkitilan spontaani käyttö ei ole aina urheilujuhlia tai mielenosoituksia, vaan myös arkisia tilanteita ja kansalaisten omaehtoista tekemistä.

Kaupunkielämä ja spontaanit kohtaamiset liittyvät turvallisuuteen hyvin klassisella, teknologioista riippumattomalla tavalla: kanssaihminen *valvovat silmät tekevät julkisen tilan turvallisemmaksi* (ks. Jacobs 1961). Tämä ei koske ainoastaan katuja vaan myös esimerkiksi kauppakeskuksia. Kaupunkitilan näkökulmasta kannattaa siten pohtia, mitkä elementit tukevat toisaalta kokoontumista, toisaalta turvallisuutta. Asiaa voidaan lähestyä niin suunnittelun perspektiivistä kuin kaupunkikulttuurin edistämisenkin näkökulmasta esimerkiksi seuraavilla kysymyksillä: Kuinka lisätä suunnittelulla yhteisövaraista turvallisuutta julkisissa tiloissa? Kuinka tukea erilaisen tilojen spontaaneja ja yllättäviäkin käyttöönottoja tapahtumatiloina?

Kuten luvussa 2 totesimme, fiksua kaupunkia koskevassa ajattelussa ovat näihin aikoihin asti korostuneet teknologiset, esimerkiksi kaupunkien tietovirtoihin kohdistuvat intressit. Fiksusti turvallista kaupunkia tuotettaessa voidaan tässä yhteydessä puhua eräänlaisesta turvallisuusinfrastruktuurista tai keskeisestä osasta kaupungin *turvallisuuteen kohdistuvan suunnittelun materiaalista perustaa* (vrt. Beauregard 2015). Samalla on hyvä huomata, että teknologia ei kehity tyhjiössä vaan suhteessa ympäristöön, jossa syntyviin tarpeisiin teknologisilla ratkaisuilla vastataan. Toisaalta teknologiat myös synnyttävät tarpeita, jollaisten olemassaolosta tullaan tietoisiksi vasta kun niiden tyydyttämiseen soveltuvia ratkaisuja on tarjolla. Latour (1994) tekee tätä ihmistoiminnan ja materian välistä (dialektista) rajankäyntiä tarkastellessaan oleellisen havainnon. Tullakseen sisällytetyiksi osaksi inhimillisiä käytäntöjä ja siten hyväksytyiksi teknologioiden on muututtava vauhtia, joka mahdollistaa ihmistoiminnan mukautumisen niihin. Ihmistoiminnan kautta muuttuvat käytännöt pohjustavat edelleen seuraavien teknologisten kehitysaskeleiden ottamista ja niin edelleen.

Teknologia ei edistyneimmilläänkään tai toimivimmillaankaan voi olla immuuni sen järjestelmän ominaisuuksille, jonka piirissä sitä käytetään. Vaikka jatkuvasti kehittyvät IoT-ratkaisut luovat saumattomuutta eri teknologioiden välillä, käytännön työssä voi silti ilmetä *hallinnon ja toimialojen siiloutumisesta aiheutuvia lukkiumia*, joissa teknologia laitetaan palvelemaan vain

yhtä asiaa. Mitä yksityiskohtaisemmaksi älyteknologiat ja niiden käyttö muuttuu, sitä helpommin ne ruokkivat kilpavarustelua muistuttavaa älykaupungin rakentamista, jossa huomio kiinnitetään poikkeuksellisuuteen ja edelläkävijyyteen teknologioiden todellisen vaikuttavuuden sijaan. Suurin osa muusta rakennetusta kaupungista säilyy edelleen ”tyhmänä” ja noudattaa logiikkaa, jolla kaupungit ovat toimineet jo vuosisatoja.

Tampereen tapahtuma-alueilla on monilta osin oma uniikki luonteensa. Uudet tapahtumatoimijat tarvitsevat huolellisen perehdytyksen tapahtuma-alueen erityispiirteisiin, jotta niihin liittyvät riskit voidaan minimoida. *Paikallisen tapahtuma- ja turvallisuusosaamisen hyödyntäminen* nousee tässä avainasemaan: opaskirja, asiantuntijaryhmä tai vastaava tietopankki alueen turvallisesta käyttämisestä tukisi tiedon jakoa, jotta kokemuksia kartuttaneiden tapahtumien tuottamat ja jälkipuinnin kautta analysoidut havainnot voidaan siirtää eteenpäin.

Teknisten puitteiden ohella tärkeää on hyvän ilmapiirin luominen tapahtuma-alueelle. *Tarvitaankin keinoja tunnelman ja turvallisuuden tunteen yhdistämiseksi*. Esimerkiksi valaistuksella ja opastuksella on monta tehtävää ja monenlaisia yhdyspintoja, minkä lisäksi niihin kohdistuu monenlaisia tarpeita ja odotuksia. Turvallisuusvalaistus ja tunnelmavalistus eivät välttämättä ole kovin helposti yhteensovitettavissa. Samalla on tunnistettava erilaisten ihmisryhmien erilaiset tarpeet: tunnelma toisille voi olla turvattomuutta toisille. Eri ryhmien välillä voi myös olla keskenään ristiriitaisia tarpeita, joiden kanssa järjestäjät joutuvat hakemaan kompromisseja.

Suomessa ainakaan toistaiseksi tyypillinen tapahtumakävijä ei kaipaakaan massiivisten turvallisuusvarustelujen esilläoloa, vaan päinvastoin ne voivat herättää turvattomuuden tunnetta. Tapahtumien *turvallisuussuunnittelussa tarvitaan siten paikallista herkkyyttä ja turvallisuustoimien sovittamista oikeaan mittakaavaan*. Turvallisuusteknologia ei saa ”hypätä silmille”, kuten eräs tapahtumatoimija kuvasi.

Toisaalta taas ihmisten aisteilta tai välittömältä kokemusmaailmalta kätkeytyvä, erilaisiin toimintoihin huomaamattomaksi sulautettu teknologia uhkaa heikentää kykyämme reflektoida kriittisesti esimerkiksi meistä tietoa kerääviä järjestelmiä (vrt. Zuboff 2015; 2019). Tarvitaan turvallisuutta tuottavien järjestelmien näkyvien ja piilossa olevien piirteiden herkän tasapainon hallintaa: punnittavana ovat teknologian tarjoama suorituskky sekä sitä koskeva inhimillinen ymmärrys ja hyväksyntä. Tästä on suurelta osin kyse esittelemissämme suunnittelun sosioteknisissä suuntaviivoissa.

Tapahtumapaikat kaupunkitilassa

Tapahtumapaikat ovat osa niitä ympäröivää kaupunkitilaa, ja mitä suurempi tapahtuma, sitä enemmän sen vaikutukset heijastuvat niin hyvässä kuin pahassa ympäröivään kaupunkiin. Tapahtumiin liittyvät ilmiöt, kuten ruuhkat ja järjestyshäiriöt voitaisiin ennakoida tarkemmin viranomaisten yhteisen toimintamallin kautta. Viime kädessä tapahtumakaupunkia rakennetaan osana laajempaa kaupunkikehittämisen kokonaisuutta.

Kestävästi turvallisessa ja fiksussa kaupungissa tapahtumia ja niiden turvaamista varten tarvitaan sekä teknologiaa että ihmisiä. Turvaavan teknologian ei pidä antaa siiloutua vain joukoksi välineitä, joilla valvotaan tapahtumia ja niihin osallistuvia ihmisiä. Sen on oltava samalla tavalla hyväksyttävää kuin kaiken kaupunkitilassa olevan ja kansalaisia tarkkailevan teknologian.

Vaikka tapahtumien itsessään on saatava olla pääroolissa, kokemus turvallisesta osallistumisesta on jatkuvasti merkittävämpi osa viihtymistä. Jää nähtäväksi, ovatko vuosien 2020 ja 2021 koronakokemukset muuttaneet pysyvästi yleisön käyttäytymistä ja odotuksia. Ne ovat

osaltaan tehneet tarpeellisemmaksi käydä keskustelua turvallisuudesta tapahtumien yhteydessä. Tapahtumaturvallisuudesta itsestään on tullut yhä tärkeämpi kilpailutekijä. Kulttuurin ja urheilun erilaisten tapahtumatyyppien välillä olisi myös paljon opittavaa, puolin ja toisin. Havainnot osoittavat, että monille tapahtumakävijöille turvallisuushenkilöstön läsnäolo on ensisijaista turvallisuuden tunteelle (Murtomäki ym. 2021). Kaupungin haasteena puolestaan on taata, että myös spontaaneissa ja ilman järjestäjää toteutuissa tapahtumissa voidaan olla turvallisesti.

Turvallisuuden edistäminen ei kuitenkaan saa olla ulossulkevaa: erilaiset ihmiset ja ryhmät ovat oikeutettuja kaupunkiin ja liian vahvat ulossulkemisen tavat voivat aiheuttaa vastareaktioita. *Tapahtumakaupunki on ennen kaikkea erilaisten toimijoiden kaupunki. Sitä on myös suunniteltava ja kehitettävä yhdessä.*

Edellä esitettyjen havaintojen rinnalla on paikallaan kysyä myös, mitä tapahtumia ja tapahtumatuotantoa painottava kehittämistyö – niiden joukossa aivan erityisesti megaluokan tapahtumat – voivat tehdä kaupungille. Tapahtumaympäristöjen kehittäminen muuttaa myös niitä ympäröivää kaupunkia. Tapahtumien ja tapahtumatuotannon mittakaavan kasvaessa myös niiden kaupunkia muuttava vaikutus kasvaa. Suurempien areenoiden ja tapahtumakenttien lisäksi tarvitaan suurten yleisömiöiden liikkumista ja liikuttelua mahdollistavaa kapasiteettia, terminaleja ja väyliä. Vastaavasti kaupunkilaisilta edellytetään suvaitsevaisuutta ja joustavuutta sekä erilaisen kulttuuristen ilmiöiden että tapahtuma-aikaisen tungostumisen edessä.

Tapahtumaympäristöjä kehitetään eri puolilla maailmaa samojen periaatteiden mukaan. Tämä aiheutuu tarpeesta sekä hyödyntää tapahtumien tarjoama kaupallinen potentiaali että mahdollistaa niitä sponsoroivien yritysten brändien näkyvyys. Erityisesti urheilun megatapahtumien turvaamiseen kuuluvat erilaiset yleisön ja kaupunkilaisten toimintamahdollisuuksia rajaavat karsinoinnit ja vyöhykkeet. Tapahtumien ehdoilla toteutettava kaupunkitilan kehittäminen ei takaakaan muutosta kohti suurempaa monimuotoisuutta tai toimivampaa kaupunkiympäristön käyttökokemusta.

Turvajärjestelyt ovat sosioteknisiä järjestelmiä, minkä lisäksi erilaisiin tapahtumaa turvaaviin artefakteihin tai ”turvaobjekteihin” kytkeytyy erilaisia proseduureja ja käytäntöjä. Tapahtumien turvaamisen hyvät käytännöt ovat muovautuneet 2000-luvulla olympialaiset tai jalkapallon arvoturnaukset kerrallaan tapahtumajärjestelyjen vakiomenettelyksi, jotka yhdessä tapahtumien turvaamisessa sovellettavan teknologian kanssa samankaltaistavat tapahtumaympäristöjä.

Tämän kaiken seurauksena tapahtumaympäristöt uhkaavat muodostua jonkinlaisiksi tilapäisiksi ”epäpaikoiksi”. Stadionit ja tapahtuma-areenat kiertuekohteina irtaantuvat tapahtumien ajaksi sosiaalisesti – turva-alueiden taakse – sijaintikaupungeistaan, vaikka ovatkin tilallisesti niissä kiinni. Koska tapahtumajärjestelyt vaikuttavat aina tapahtuma-alueita ympäröivän kaupunkitilan käytettävyyteen, on tapahtumien ja tapahtumaympäristöjen suunnittelu voitava tunnistaa yhä merkittävämmäksi osaksi kaupunkitilan käytettävyyden ja sen eri elementtien suunnittelua.

Korona laittoi tilan, turvallisuuden ja tunnelman uuteen tärkeysjärjestykseen vuonna 2020

Poikkeuksellinen tapahtumavuosi on päättymässä ja turvallisuus on ollut tapetilla tavalla, jota emme SURE-hankeessakaan osanneet odottaa. Perinteisesti turvallisuus on ollut vaikea asia tapahtumia järjestettäessä. Tapahtumiin tullaan viihtymään, jolloin puhe turvallisuudesta kääntyy helposti ajatukseksi turvattomuudesta. Siksi jopa viranomaiset ovat suhtautuneet varauksellisesti turvallisuuden näkyvään esilletuontiin. Korona-aika on kuitenkin mahdollistanut luontevammin keskustelun turvallisuudesta ja sen vaalimisesta.

Keskustelut turvallisuus- ja tapahtuma-alan asiantuntijoiden kanssa osoittivat, että korona-aika on kääntänyt ympäri perinteisen ajatuksen viihtymisen ja turvallisuuden välisestä suhteesta. Turvallisuudesta jopa kannattaa tehdä spehtaakkeli: sillä luodaan puitteet tapahtumassa viihtymiselle.

*Lue lisää blogista
Tila, tunnelma ja turvallisuus:
SURE-seminaari toi yhteen tapahtumakaupungin tekijät*

Kuva 9. Turvallisen tapahtumakaupungin suunnittelun suuntaviivat: sosiaaliset (violetti), teknologiset (vihreä) ja sosiotekniset (punainen)

Lähteet

Ahola, Juha. 2020. Poliisin tilastoja (Polstat) Tampereelta. Tiedonanto 20.7.2020.

Beauregard, Robert A. 2015. Planning Matter. Acting with Things. Chicago, IL.: The University of Chicago Press.

Beauregard, Robert A. 2018. Cities in the Urban Age. A Dissent. Chicago, IL.: The University of Chicago Press.

van den Boomen, Tijs, Frijters, Eric, van Assen, Sandra & Broekman, Marco (eds). 2017. Urban challenges, resilient solutions. Design thinking for the future of urban regions. Amsterdam: Valiz/Trancity.

Boyle, Philip & Haggerty, Kevin D. 2009. Spectacular Security: Mega-Events and the Security Complex. International Political Sociology (2009) 3: 257-274.

Chase, Patricia & Rivenburgh, Nancy K. 2019. Envisioning better cities. A global tour for good ideas. Novato, CA: ORO Editions.

Coaffee, Jon & Fussey, Pete 2011. Resilient planning for sporting mega-events: designing and managing safe and secure urban places for London 2012 and beyond. Brazilian Journal of Urban Management 3(2): 165-177.

Coaffee, Jon, Fussey, Pete & Moore, Cerwyn. 2011. Laminated security for London 2012: Enhancing security infrastructures to defend mega sporting events. Urban Studies 48(15): 3311-3327.

Ehrenhalt, Alan. 2013. The Great Inversion and the Future of the American City. New York, NY: Vintage Books.

Foucault, Michel. 2020. Discipline and Punish. Birth of a Prison (alkuperäisteos: Surveiller et punir, 1975). London: Penguin Modern Classics.

Giulianotti, Richard & Klauser, Francisco. 2011. Introduction: Security and Surveillance at Sport Mega Events. Urban Studies 48(15): 3157-3168.

Green, Ben. 2019. The Smart Enough City. Putting Technology in Its Place to Reclaim Our Urban Future. Cambridge, MA: The MIT Press.

Grönlund, Bo. 2013. Scandinavian CPTED – a Dilemma of Happy Welfare State of a More General One? Paper presented at the ICA International Conference "Creating Safer Communities", Calgary, Canada.

Jacobs, Jane. 1961. The death and life of great American cities. New York, NY: Vintage.

- Karppi, Ilari & Vakkuri, Jarmo.** 2019. Organising complexity. In A. Heikkinen, A. Kangas, J. Kujala, H. Laiho ja A. Lönnqvist (toim.) *Leading change in a complex world*. Tampere: Tampere University Press.
- Karppi, Ilari & Vakkuri, Jarmo.** 2020. Becoming smart? Pursuit of sustainability in urban policy design. *Public Management Review* 22 (5): 746-766.
- Klauser, Francisco R.** 2011. Sport mega event security: the legacies of Euro 2008. *Geography* 96(3): 149-155.
- Klauser, Francisco R.** 2012. Interpretative flexibility of the event-city: Security, branding and urban entrepreneurialism at the European football championships 2008. *International Journal of Urban and Regional Research* 36(5): 1039-52
- Koskela, Hille.** 2009. Pelkokierre. Pelon politiikka, turvamarkkinat ja kamppailu kaupunkilasta. Gaudeamus Helsinki University Press.
- Koskinen, Anu Leena.** 2020. Tutkija tyrmää Fox Newsin listan, jonka mukaan Tampere olisi kahdeksanneksi tappavin kaupunki Euroopassa. Yle Uutiset 7.2.2020 <https://yle.fi/uutiset/3-11197230>
- Lacinák, Maroš & Ristvej, Jozef.** 2017. Smart city, Safety and Security. TRANSCOM 2017: International scientific conference on sustainable, modern and safe transport. *Procedia Engineering* 192 (2017): 522-527.
- Lagadec, Patrick.** 1991. Preventing chaos in a crisis. Strategies for prevention, control and damage limitation. London: McGraw Hill.
- Latour, Bruno.** 1994. Pragmatogonies. A mythical account of how humans and non-humans swap properties. *American Behavioral Scientist* 37(6): 791-808.
- Maslow, Abraham H.** 1943. A Theory of Human Motivation. *Psychological Review*, 50(4): 370-396.
- Moskowitz, Peter E.** 2018. How to kill a city. Gentrification, inequality, and the fight for the neighborhood. New York, NY: Bold Type Books.
- Murtomäki, Petri, Ylä-Viteli, Tuija, Kylmälä, Satu, Forsgren, Carita, Koivumäki, Ari & Perälä, Antti.** 2021. Turvallisuuden tunteen tekijät ja turvallisuuden palvelupolku: asiakaskokemuksia arjessa ja tapahtumissa. SURE-hankkeen raportteja. Tampereen ammattikorkeakoulu.
- Puustinen, Sari.** 2019. Vapauden ja pelon kaupunki - Koettu turvallisuus kaupunkisuunnittelun tavoitteena. Turun kaupunki: Kaupunkitutkimusohjelman tutkimuskatsauksia 1/2019.
- Rauta, Jenita.** 2019. Poliisin tietoon tullut viharikollisuus Suomessa 2018. Poliisiammattikorkeakoulun katsauksia 15/2019
- Roth, Raili.** 2020. Tampereen pormestari ja poliisi pudottavat pohjan yhdysvaltalaismedian vaarallisten kaupunkien listalta: "Pohjautuu vääriin tietoihin". Aamulehti 7.2.2020. <https://www.aamulehti.fi/a/f45731f4-3e64-471e-931a-c03a472cf775>

Samatas, Minas. 2011. Surveillance in Athens 2004 and Beijing 2008: A Comparison of the Olympic Surveillance Modalities and Legacies in Two Different Olympic Host Regimes. *Urban Studies* 48(15): 3347–3366.

Schwarz, Andreas. 2012. How publics use social media to respond to blame games in crisis communication: The Love Parade tragedy in Duisburg 2010. *Public Relations Review* 38: 430–437

Sheller, Mimi. 2018. *Mobility justice. The politics of movement in an age of extremes.* London & Brooklyn, NY.: Verso.

Sisäministeriö. 2019. Turvallisuutta kaikkialla: paikallisen ja alueellisen turvallisuussuunnittelun kansalliset linjaukset. Sisäministeriön julkaisuja 2019:2 <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/161278> (luettu 4.3.2020)

Tampereen kaupunki. 2017. Tampere – Sinulle paras: Tampereen strategia 2030. https://www.tampere.fi/tiedostot/s/gMnFtUzmF/Tampereen_strategia_2030.pdf (luettu 21.2.2020)

Tampereen kaupunki. 2020. Tampereen kaupungin turvallisuussuunnitelma. Tampere.

Tampereen kaupunki. 2018. Pormestarin asettaman (RE:8393/00.01.05/2017) Huumeongelman tilannekuva ja haittojen ennaltaehkäisy -työryhmän loppuraportti. Tampere.

Tampereen kaupunki. 2017. Turvallisuuskyselyn tulokset. Tampere.

Tampereen kaupunki/Tarkastustoimikunta. 2019. Arvio merkittävimmistä riskeistä 2018. <http://tampere.cloudnc.fi/download/noname/%7Babb4daf1-8eed-4e68-8d44-8e1c1b5f14d6%7D/3002038> (luettu 4.3.2020)

Taylor, Tracy & Toohey, Kristine. 2011. Ensuring Safety at Australian Sport Event Precincts: Creating Securitised, Sanitised and Stifling Spaces? *Urban Studies* 48(15): 3259–3275.

Townsend, Anthony M. 2014. *Smart Cities: Big Data, Civic Hackers, and the Quest for a New Utopia.* New York, NY: W. W. Norton.

Tulumello, Simone. 2017. Toward a critical understanding of urban security within the institutional practice of urban planning: the case of Lisbon Metropolitan Area. *Journal of Planning Education and Research* 37(4): 397–410.

Virilio, Paul. 2007. *The original accident (alkuperäisteos: L'accident originel, 2005).* Cambridge: Polity.

Zuboff, Shoshana. 2015. Big other: surveillance capitalism and the prospects of an information civilization. *Journal of Information Technology* 30 (2015): 75–89.

Zuboff, Shoshana. 2019. *The Age of Surveillance Capitalism. The Fight for a Human Future at the new Frontier of Power.* London: Profile Books.

LIITTEET

Liite 1. SURE-hanke (2019-2022)

Yleistä

SURE (*Smart Urban Security and Event Resilience*) tekee Tampereella asuvien ja siellä vieraillevien ihmisten arjen turvallisemmaksi kehittämällä ja pilotoimalla tapahtumapainotteiseen kaupunkiympäristöön liittyviä älykkään turvallisuuden ratkaisuja, joita toteutetaan simuloinnin kautta todellisiin harjoitustilanteisiin ja investoinneiksi.

Tavoitteena on myös parantaa varautumista tapahtumiin liittyviin turvallisuusuhkiin kehittämällä tapahtumatoimijoiden välistä yhteistyötä ja sen välineitä, sekä lisäämällä kaupunkilaisten ja tapahtumakävijöiden osallistumista kaupunkiturvallisuuden ja siihen liittyvien ratkaisujen kehittämiseen. Lisäksi SURE tarjoaa paikallisille asiantuntijaorganisaatioille mahdollisuuksia kehittää ja testata älykkääseen kaupunki- ja tapahtumaturvallisuuteen liittyviä innovaatioita, tuotteita ja palveluita.

Hankkeessa kehitetään innovatiivista ratkaisua, joka on sovellettavissa hankkeen avainkohteissa, laajennettavissa koko kaupungin laajuisesti valittuihin kohteisiin sekä vietävissä muualle Eurooppaan vastaaviin kohteisiin. Tarkoituksena on tuottaa innovatiivinen kokonaisratkaisu, jollaista ei ole vielä toteutettu muualla. Palvelumuotoilulla sekä tapahtumakävijöiden ja kaupunkilaisten osallistamisella on iso rooli hankkeessa.

Tampereen korkeakoulu yhteisö SURE:ssa

- *Tampereen yliopisto* vastaa *Co-creation, citizen engagement and service design for urban security* -osahankkeen toteuttamisesta osallistuen tämän lisäksi partnerina muihin hankkeen vaiheisiin. Yliopiston tutkijatiimi tuo SURE:en osaamisensa kaupungeista ja niiden fiksusta suunnittelusta. Yliopisto kerää hankkeessa muun muassa kokemuksia tamperelaisista tapahtumista ja vertailee niitä kansainvälisesti.
- *Tampereen ammattikorkeakoulu* osallistaa kaupunkilaiset ja tapahtumien kävijät SURE:en palvelumuotoilun keinoin sekä kehittää droonien käyttöä osana turvallisuuden tilannekuvajärjestelmää.

Hankkeen muut partnerit

- *Tampereen kaupunki* on SURE-hankkeen vetäjä, joka edustaa kaupunkilaisten ja tapahtumapalvelujen käyttäjien näkökulmaa.
- *Suomen Itämeri-instituutti* vastaa hankkeen EU-hankehallinnosta raportoimalla UIA-ohjelman sihteeristölle sekä tukee hankekumppaneita projektin toteuttamisessa.
- *Securitas* osallistuu SURE:en turvallisuuden asiantuntijana ja on mukana tuottamassa tosielämän harjoituksia, joissa viranomaiset ja muut sidosryhmät pääsevät hyödyntämään SURE-hankkeen ratkaisuja.
- *Insta* on SURE:ssa mukana parantamassa kaupunkilaisten ja tapahtumakävijöiden turvallisuutta erityisesti jaetun tilannetietoisuuden ja valmiusharjoittelun teknologiaratkaisujen avulla.
- *Nokia Networks*: SURE-hankkeessa kehitetään Nokian jo julkistamia älykkäitä videoanalytiikka-algoritmeja.
- *Business Tampere* pyrkii löytämään yhdessä tamperelaisten, suomalaisten ja kansainvälisten yritysten kanssa ratkaisuja, jotka täydentävät hankkeen teknologiapartnereiden rakentamaa kokonaisuutta.

Rahoitus ja hankkeen kesto

SURE toteutetaan osana EU:n UIA-ohjelmaa (Urban Innovative Actions) yhtenä sen kolmesta kaupunkien turvallisuuteen keskittyvistä hankkeesta. Hanke käynnistyi syksyllä 2019 ja sen kesto on kolme vuotta (vuoteen 2022 asti). Hankkeen kokonaisbudjetti on noin neljä miljoonaa euroa.

**ÄLYKÄS ARKI- JA TAPAHTUMATURVALLISUUS
TEHDÄÄN YHDESSÄ!**

#SURETAMPERE

Liite 2. Blogit / blog posts

Sohvaperunoita ja kuppikuntia: tapahtumien turvallisuus ja osallistumisen muodot koronakriisin jälkeisessä ajassa

Julkaistu 2.9.2020

Tapahtumat ovat koronakevään myötä saaneet uusia muotoja. Fyysisen läsnäolon on monin paikoin korvannut kotisohvalta käsin katsottava live-lähetys tai muu striimausvaihtoehto. Ne tapahtumat, jotka on pystytty koronarajoitusten puitteissa toteuttamaan, ovat joutuneet huolehtimaan osallistujien turvallisuudesta mittavin poikkeusjärjestelyin. Tämä herättää pohtimaan, voiko fyysinen läsnäolo olla jatkossa luksusta vain pienelle osallistujakunnalle, kun taas suurin osa väestöstä osallistuu tapahtumiin digitaalisesti. Samalla yhteisöllisyyden muodot ja tapahtumien rooli yhteisöllisyyden vahvistajina jopa kokonaisten kaupunkien tasolla muuttuvat väistämättä.

Osallistumisen murros ja tapahtumatuotannon uusi aika

Tapahtumien kuluttamisen monimuotoistumista on myös ollut kiinnostava seurata. Mikäli nyt havaittava muutos on pysyvä, paikan päällä järjestettävät tapahtumat nähdään tulevaisuudessa vain yhtenä jakelukanavana, jota pitkin elämyksiä koetaan ja kokemuksia jaetaan. Tämä muuttaa logiikkaa, jolla tapahtumia tuotetaan ja tapahtumapaikkoja suunnitellaan, rakennetaan tai varustetaan. Samalla voi syntyä tarpeita erilaisille palvelukonsepteille: tapahtumaosallistujat pääsisivät esimerkiksi valitsemaan erilaisia eristäytymisen (mutta kääntäen myös yhteen tulemisen) tasoja tarpeidensa ja vaatimustensa mukaan. Monissa kesän tapahtumissa, esimerkiksi Helsingin Suvilahden [Live at TBA Terrace](#) -tapahtumasarjassa osallistujia on jaettu turvavälien pitämiseksi pienempiin pöytäkuntiin yhtenäisen yleisömeren sijaan.

Tapahtumien monipuolisuus lisääntyy modernien teknologioiden myötä

Mitä ilmeisimmin välimuodot etä- ja livetapahtumien kokemisessa tulevat lisääntymään. Jo ennen nykyistä globaalia pandemiaa muun muassa oopperaa on toimivasti välitetty New Yorkin Metropolitanista huippuluokan äänentoiston tarjoaviin elokuvateattereihin. Teknologiaavusteisten etäosallistumisen muotojen vakiintuminen onkin sitä todennäköisempää, mitä varmemmin edessä on pitkä kakkosaalto ja etenkin, jos sitä seuraa jonkinlaisella viiveellä kolmosaallo. Tulevaisuudessa huippunopeat yhteydet ja tekoäly voivat luoda tapahtumamaailmoja, joita emme vielä osaa kuvitellakaan. Esimakua on saatu esimerkiksi yhdysvaltalaisräppäri [Travis Scottin keikalla](#), joka toteutettiin kokonaan nuorten keskuudessa suosittuun Fortnite-pelin alustalla artistin esiintyessä vuoroin avaruudessa ja veden alla.

Kun mahdollisuus elämyksen kokemiseen ei rajoitu enää paikan päälle pääsemiseen tai lip-pujen saatavuuteen, syntyy kehittyviä liiketoimintamahdollisuuksia. Kuitenkin samalla kilpailu kovenee, kun tarjolla olevien tapahtumien kirjo kasvaa. Etäosallistumisen yleistyessä naapuruston kiinnostavan pikkufestarin kanssa kilpailee maailmanluokan megatähden konserttikiertue,

vaikka aiemmin nämä kaksi tapahtumaa eivät edes kuuluneet samaan kategoriaan. Entä nähdäänkö tulevaisuudessa hybriditapahtumia, joissa globaalien megatapahtumien osiksi tai niiden sisään voidaan kytkeä paikallisia, keskenään kommunikoivia moduulifestareita?

Kaupunkien rooli tapahtumakeskittyminä muuttuu?

Koronailmiön vaikutuksista suuriin ja tiivistyviin kaupunkeihin on puhuttu julkisuudessa laajasti etenkin asumisen mahdollisesti muuttuvien preferenssien osalta. Miten tapahtumat soviittautuvat tähän kehitykseen? Globaali väestönkasvu ja kaupungistuminen ovat ajaneet ihmisiä asumaan kaupunkeihin ja vuoteen 2050 mennessä jopa kaksi kolmasosaa väestöstä tulee asumaan kaupungeissa. Kaupungit ovat yhä suuremmassa määrin sosiaalisen ja taloudellisen elämän keskuksia, jotka tarvitsevat älykkään kaupungin elementtejä digitaalisine palveluineen.

Tapahtumat ovat vetovoimatekijöitä, jotka toimivat teollisella logiikalla: tarvitaan kriittistä massaa ja toimiva logistiikka. Suuret kaupunkiseudut pitävät yllä riittävää kysyntää monipuoliselle tapahtumatoiminnalle. Toisaalta kaupungit palvelukeskittyminä ovat täynnä toimijoita, jotka kykenevät rakentamaan palvelupaketteja esimerkiksi juuri etäyhteyksin toteutettavien tapahtumien ympärille. Tampereen kaupunkiseudulla on kovan luokan osaamista, jonka tapahtumatuotantoa voidaan myydä kulutettavaksi joko paikan päällä tai etänä, samalla tavalla kuin täältä vietiin ammuin muualla kulutettavaksi kangasta tai vetureita.

Turvallisuutta, mutta ei tylsyyttä

Loppukesästä Suomessakin järjestettiin muutamia festivaaleja. Osa kansasta pohti koronalinjon riskiä ja osallistumisen mielekkyyttä. Toiset kenties huolestuivat, viekö ”pakotettu väljyys” tunnelmaa tapahtumilta. Ennen koronaakin harvalukuinen yleisö söi helposti rokkikeikan fiilistä ja sai ujoimmat jättäytymään taka-alalle. Esiintyjällä saattaa olla vaikeuksia saada kontaktia yleisöön ja antaa kaikkensa, jos lavan edusta ammottaa tyhjyyttään ja ihmiset vain istuvat. Ruuhka ja ahtausta sopivassa suhteessa tarjottuna antaa myös yleisölle tunteen yhteisöllisyydestä, saman asian äärellä olemisesta ja parhaimmillaan villitsee irrotteluun. Klubikeikka ei saa tuntua luokahuoneelta. Toisaalta syksyn aikana selvinnee, missä määrin turvajärjestelyt ovat todellisuudessa ehkäisseet tartuntoja. Pitkää eristyskevättä seuranneena kesänä meno paikoin villiintyi.

Tässä tilanteessa on kuitenkin entistä selvempää, että turvallisuus luo perustan tapahtumille. Jos tapahtumat eivät ole turvallisia, ihmiset eivät tule niihin. Mikäli tapahtumat eivät ole viihdyttäviä, ihmiset eivät vaivaudu. Iloa pitää vaalia, sosiaalisen etäisyyden kaikilla asteilla.

SURE-hanke rakentaa osaltaan turvallisuuden ja tunnelman saumatonta yhteyttä.

*Anniina Autero, Tampereen kaupunki, SURE-hankkeen projektipäällikkö
Iina Sankala & Ilari Karppi, Tampereen yliopisto*

Event security and forms of participation in the post-COVID-19 crisis: couch potatoes and other forms of social distancing

Events have taken on new forms during the exceptional circumstances marked by the COVID-19 this spring and summer. In majority of events, physical presence has been replaced by live broadcasts or other streaming options viewed from the home couch. Those events that have been able to take place within the restrictions have had to ensure the safety of participants through extensive security arrangements. Can it be so that in the future physical presence in events will be luxury and possible for small audiences only, while majority of the population can only participate digitally? At the same time, the forms of community in general and the role of events as their reproducer in particular even city-wide will inevitably change.

Transformation of participation and a new era in event production

It has been interesting to follow the diversification of event consumption. If the change we now witness is permanent, the future physical events will constitute just one distribution channel through which experiences will be enjoyed and shared. This changes the logic by which events are produced and venues are designed, built, or equipped. At the same time, there may be needs for different service concepts: for example, eventgoers would be able to select their level of isolation (but also ways of coming together) according to their needs and requirements. In many summer events, such as the SuviLahti [Live at TBA Terrace](#) in Helsinki, participants were split into smaller tables in order to keep safety distances.

Modern technologies increase also the diversity of events

Most obviously, hybrid forms in experiencing remote and live events will increase. Opera provides an example that precedes the current global pandemic: Performances from the world-famous New York Metropolitan scene have been successfully conveyed to local cinemas offering state-of-the-art sound. Indeed, the normalization of technology-assisted forms of remote participation is more likely to occur if the second wave of COVID-19 is ahead. In the future, super-fast connections and artificial intelligence can create virtual events beyond our imagination. American rapper [Travis Scott](#) gave recently an insight of what the future might look like, performing on the popular Fortnite game platform.

When the opportunity to enjoy experiences is no longer limited to on-site access or ticket availability, evolving business opportunities arise. At the same time, however, competition between different types of events gets heavier as their range grows: a world-class megastar concert tour will compete with an interesting neighborhood festival, even though previously the two events didn't even fall into the same category. And will we see hybrid events in the future where local "module festivals" can be connected as part of or within global mega-events?

Kuvan lähde: Laura Vanzo / Visit Tampere

Will the role of cities as event hubs change?

The effects of the COVID-19 pandemic on large and densifying cities have been widely discussed in public, especially with regard to potentially changing housing preferences. How do events adapt to this urban development? Global population growth and urbanization have driven people to live in cities and by 2050, up to two-thirds of the population will live in urban areas. Cities are increasingly the centers of social and economic life in need of smart city elements with a variety of digital services.

Events are attractions with certain industrial logic: critical mass and efficient logistics are needed. Large urban areas maintain sufficient demand for diverse event activities. On the other hand, cities as service centers are full of actors who are able to build service packages around, for example, remote events. Tampere city region has a high-class know-how in event production which can be sold for consumption either on site or remotely, in the same way that fabrics or locomotives were exported from Tampere to elsewhere.

Security and safety, but not boredom

In late summer, a few festivals were held in Finland. Some were concerned about the infection risk, others may have worried about social distancing taking away the atmosphere from the events. Even before the COVID-19, an audience too small could easily ruin the feel of a rock gig. The performer may have a hard time getting in touch with the audience and giving their all if facing empty front rows and people just sitting. A packed crowd served in the right proportions also gives the audience a sense of community and celebration. A gig or party shouldn't feel like a classroom. On the other hand, during this autumn it will become clear to what extent security arrangements have prevented infections.

In this situation it is even clearer that security creates the basis for events. If events are not safe, people will not come to them. If events aren't entertaining, people won't bother. Joy is to be cherished however we choose to do social distancing.

SURE project contributes to building a seamless connection between safety, security and atmosphere.

*Anniina Autero, City of Tampere, SURE project manager,
Iina Sankala & Ilari Karppi, Tampere University*

Tila, tunnelma ja turvallisuus: SURE-seminaari toi yhteen tapahtumakaupungin tekijät

Julkaistu 10.12.2020

Poikkeuksellinen tapahtumavuosi on päättymässä ja turvallisuus on ollut tapetilla tavalla, jota emme SURE-hankkeessakaan osanneet odottaa. Perinteisesti turvallisuus on ollut vaikea asia tapahtumia järjestettäessä. Tapahtumiin tullaan viihtymään, jolloin puhe turvallisuudesta kääntyy helposti ajatukseksi turvattomuudesta. Siksi jopa viranomaiset ovat suhtautuneet varauksellisesti turvallisuuden näkyvään esilletuontiin. Korona-aika on kuitenkin mahdollistanut luontevammin keskustelun turvallisuudesta ja sen vaalimisesta.

Tunnelman ja turvallisuuden yhteispeliä pohdittiin SURE-hankkeen tapahtumassa 29.10. Tilaisuus kokosi paikan päälle G Livelab Tampereen tiloihin sekä etäyhteyksien päähän yhteensä noin 50 osallistujaa. Aluksi Tampereen yliopiston tiimimme esitteli kevään ja kesän työn tuloksia, etenkin yhteiskehittämisen prosessia viranomaisten ja tapahtumatoimijoiden kesken. Tämän jälkeen turvallisuus- ja tapahtuma-alan asiantuntijoista koottu paneeli ruoti hankkeessa laati miämme suuntaviivoja turvallisen tapahtumakaupungin kehittämiseksi Tampereella.

Saako turvallisuudesta tehdä spehtaakkelia?

Suuntaviivoissa korostuivat suunnittelun keskeiset sosiaaliset, teknologiset sekä näiden risteyskohdassa syntyvät sosiotekniset elementit. Yksi suunnittelun suuntaviivoistamme nousi keskustelussa yli muiden, sillä korona-aika on kääntänyt ympäri perinteisen ajatuksen viihtymisen ja turvallisuuden välisestä suhteesta. Turvallisuudesta jopa kannattaa tehdä spehtaakkeli: sillä luodaan puitteet tapahtumassa viihtymiselle.

G Livelab Tampereen toimitusjohtaja *Annamaija Saarela*n mukaan korona-ajasta on saatu paljon hyvää oppia turvallisten tilojen suunnitteluun ja järjestämiseen, esimerkiksi tapahtumissa yleistyneet turvallisuusohjeistukset ovat toivottavasti tulleet jäädäkseen. Samalla uusien turvallisuusuhkien myötä laajentunut ymmärryksemme kestävästi toteutetuista tapahtumista ja niistä tiedottamisesta luovat pohjaa uudelle turvallisuuskulttuurille – riippumatta siitä, kuinka pian tehokas koronarokote on yleisesti saatavilla.

Myös yleisön käyttäytyminen on mahdollisesti muuttunut pysyvästi: ihmiset hakeutuvat pienempiin tapahtumiin ja siinä voi olla paljon mahdollisuuksia paitsi tapahtumajärjestäjille myös kaupungin elinvoimaisuudelle, Saarela jatkaa. Toisaalta ympäri kaupunkia sirpaloituvat tapahtumat haastavat perinteisen turvallisuussuunnittelun keinot ja synnyttävät uudenlaisia vaatimuksia tapahtumajärjestäjien ja turvallisuusviranomaisten keskinäiselle yhteistyölle.

Tavoitteena toimivalta- ja tapahtumarajat ylittävä yhteistyö

Etenkin suuret tapahtumat läikkyvät varsinaisten tapahtuma-alueiden ulkopuolelle ja saavat aikaan sekä myönteisiä että kielteisiä oheisvaikutuksia eri osissa kaupunkia. Tapahtuman vaikutusalueen kasvu kasvattaa myös niiden vaikutuspiiriin joutuvien toimijoiden määrää. Samalla nousevat helposti esiin hallinnosta tutut siilot ja mahdolliset ongelmat työnjaossa kaupunkiturvallisuuden eri ulottuvuuksista vastaavien toimijoiden kesken.

Vaikka tapahtumajärjestäjät pyrkivät takaamaan turvalliset tapahtumat yhteistyössä viranomaisten ja kaupungin eri tahojen kanssa, tunnistivat panelistit tapahtuma-alueiden ulkopuolelle usein syntyvät "harmaat alueet", joilla toimijoiden keskinäinen vastuunjakoa uhkaa jäädä epäselväksi. Kenen tehtävänä on huolehtia tapahtumien ulkopuolella syntyvien ruuhkien tai järjestyshäiriöiden hallinnasta? Pirkanmaan festivaalien toiminnanjohtaja *Tiina Kuusisto* toivoikin parempaa suunnittelun ja ennakkoinnin yhteistä toimintamallia tapahtuma-alan ja viranomaisten välille.

Tapahtumien lähialueen määritelmä on tilannekohtaisesti hyvin vaihteleva. Tämän vuoksi selkeää rajaa tapahtumajärjestäjien toimivallalle esimerkiksi järjestyksenvalvonnan osalta on joskus vaikea asettaa, vahvistaa Pirkanmaan pelastuslaitoksen palotarkastusinsinööri *Perttu Mukkala*.

Turvallisuuden tunne rakentuu monista tekijöistä

Turvallisuuden huomioiminen laajemmassa kaupunkikehityksessä palvelee myös tapahtumien tarpeita. Suunnittelupäällikkö *Mikko Allinniemi* Tampereen tilapalveluilta peräänkuulutti antiikin ajan suunnitteluhyveitä kauneutta, kestävyyttä ja käytännöllisyyttä myös tämän päivän tilojen ja tapahtumien suunnittelussa.

Kaupunki ei kuitenkaan ole kaupunki ilman ihmisiä. Ihmisjoukot voivat puolestaan olla tilanteesta riippuen turva tai uhka. Turvallisuuden kuten myös turvattomuuden ollessa hyvin henkilökohtainen tunne ja kokemus, ei välttämättä ole edes väliä sillä, onko riski todellinen vai ei. Tampereen kaupungin tapahtumatuottaja *Matilda Salminen* tiivistä osuvasti, että usein "joukossa turvattomuus tiivistyy".

Avoin kaupunkitila on lähtökohtaisesti joustavaa ja tarjoaa puitteet hyvin erilaisille yleisöä paikalle vetäville tapahtumille ja toiminnoille. Julkista tilaa otetaan käyttöön eri tilanteissa eri tavoin, ja myös kulloinkin sopivan käyttäytymisen koodisto vaihtelee: mikä on hyväksyttyä ja karnevalistista ilonpitoa Keskustorilla jääkiekon kultajuhlien aikaan ei ehkä ole toivottavaa tavalisena arki-iltana.

Turvallisessa ja elävässä tapahtumakaupungissa on kuitenkin sijaa monenlaiselle tilojen käytölle. SURE-hankkeen ratkaisuilla pyritään vaalimaan tunnelmaa ja turvallisuutta niin tapahtumissa kuin niiden ulkopuolellakin. Monet SURE:ssa tarkasteltavista turvallisuutta turvaavista järjestelmistä ovat teknologisia. On kuitenkin huomattava, että myös hyvin sijoitettu puiston penkki voi olla merkittävä turvallisuustekö.

Iina Sankala & Ilari Karppi, Tampereen yliopisto

Space, ambience and safety: SURE seminar brought together makers of the event city

An exceptional year of events is coming to an end and safety has been topical in a way that we could not have expected while starting with the SURE project. Traditionally, security has been a difficult issue for event organizers. People come to enjoy and relax in events, so too blunt or visible security measures or security messages may promote unwanted feelings of insecurity: security talk gets easily deconstructed into a feeling of insecurity. Thus, even the emergency authorities have been reserved with the prominent display of security. However, year 2020 with COVID-19 made it more natural to discuss security and its vital role to the events.

The interplay of ambience and safety was discussed at a recent SURE project event. The event brought together around 50 participants at the G Livelab Tampere premises and online. Our team at the Tampere University presented project results achieved during 2020, especially the co-development process with the authorities, event actors and other stakeholders. After this, a panel of experts in the field of security and events discussed the guidelines formulated for the development of a safe Tampere Event City.

COVID-19: Should security be made a spectacle?

The guidelines emphasize the key social, technological and socio-technical elements of planning safe and secure event cities. One of our guidelines rose above the others in the debate, as the time with COVID-19 has reversed the traditional idea of the relationship between enjoyment and safety. Nowadays safety is worth making a spectacle: it's the basis for enjoying the event.

According to *Annamaija Saarela*, CEO of G Livelab Tampere, a lot of good lessons have been learned from experiences with COVID-19 in planning and organizing safe spaces. For example, the public safety instructions and announcements presented at the events may now constitute a 'new normal'. At the same time, new security threats have expanded our understanding and ways of communication about sustainable events. It is conceivable that these changes are laying the groundwork for an entirely new kind of safety culture.

The behavior of the public may also have changed (permanently): if people prefer smaller events, there can be a lot of opportunities not only for event organizers but also for the vitality of the city, Saarela continues. On the other hand, events scattered around the city challenge the means of traditional security planning and create new demands for cooperation between event organizers and security authorities.

Cooperation beyond boundaries: tackling the grey zones

Large events in particular have ripple effects. They "spill out" of their original venues with both positive and negative side effects in different parts of the city. The increase in the scope and magnitude of the event will also increase the number of actors affected. At the same time, siloed practices and possible problems in the division of labor between the public and private actors responsible for the various dimensions of urban safety are easily raised.

Although event organizers work to ensure safe events in cooperation with the authorities and various city administrators, the panelists identified "grey areas", where the division

of responsibilities between actors remain unclear. Who is responsible for managing congestion or disturbances outside of events? *Tiina Kuusisto*, Executive Director of Tampere Region Festivals, called for better joint operating models for planning and risk management between the event industry and the authorities.

The definition of the near-by area of events varies greatly from situation to situation. For this reason, it is sometimes difficult to set a clear sphere of responsibility, for example with regard to public order and security, confirms *Perttu Mukkala*, Fire Protection Engineer at the Tampere Region Rescue Department.

Building blocks for the sense of security and safety

Considering safety in wider urban development also serves the needs of events. Planning Manager *Mikko Allinniemi* from Tampereen tilapalvelut, an entity responsible for construction and maintenance services for the City of Tampere, acknowledges the “classic virtues” of beauty, durability and practicality in the planning of today’s spaces and events as well.

However, a city is not a city without people. Crowds can be a source of safety or a threat, depending on the occasion. With safety as well as insecurity being very personal feelings, it may not even matter if the risk is real or not. *Matilda Salminen*, Event Producer of the City of Tampere, aptly summed up that unsafety often intensifies in a group.

Open urban space is in principle flexible and provides a framework for a wide range of events and activities that draw the audience to the venue. Public space is used in different ways in different situations, and the code of appropriate behavior also varies from time to time: what is acceptable, spontaneous and carnivalistic show of joy at the Tampere central square during the ice hockey championships may not be desirable on a normal weekday evening.

However, a safe and vibrant event city needs to accommodate a wide range of uses for the urban space. The solutions in the SURE project aim to foster ambience and safety both in the events and their surrounding urban space. Many of the security systems that SURE works with are technological. However, it should be noted that a well-placed park bench can also be a significant safety act.

Iina Sankala & Ilari Karppi, Tampere University

**SMART
URBAN
SECURITY
AND EVENT
RESILIENCE**

SURE!
TAMPERE.